Należność pocztowa uiszczona ryczałtem.

Rok X. **Nr 7 (101)**

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO LUBELSKIEGO

LUBLIN **1 MARCA** **1938 R.**

TREŚĆ:

CZĘŚĆ URZĘDOWA:

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA:

Z przemówienia P. Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, prof. Wojciecha Świętosławskiego, w Sejmie w dniu 18 lutego 1938 r. *)

Podczas dyskusji sejmowej w dniu 18 lutego br. P. Minister W. R. i O. P. przedstawił podstawy wychowawcze, na których Ministerstwo Oświaty opiera pracę wychowawczą w szkole. P. Minister uznał za wskazane wypowiedzieć się obecnie w tej tak ważnej sprawie, gdyż zagadnienie wychowania nabrało u nas szczególnego znaczenia wobec faktu, że w innych krajach poczyniono próby oparcia podstaw wychowawczych na zasadach odmiennych, niż te, które od dawna przyświecały Europie.

„Zacznę od uwagi natury ogólnej", powiedział P. Minister. „Stoję na stanowisku, że zasady i ideały wychowawcze nie powinny zależeć od kierunku politycznego Rządu, ani od przeżywanych nastrojów politycznych. Zasady najbardziej ogólne i podstawowe powinny być silniejsze i trwalsze, aniżeli hasła dnia politycznego, trwalsze od systemów politycznych poszczególnych krajów. Gdy więc pod wpływem pewnych koncepcyj ideologicznych dokonywane są w innych krajach próby wprowadzenia zmian w tym, co stanowiło zasadniczą podstawę wychowawczą, samo życie powinno po upływie tego lub innego okresu czasu przejść do porządku dziennego nad tymi próbami.

Jednakże jesteśmy często niecierpliwi: wydaje się nam, że wyrównywanie pojawiających się odchyleń od równowagi, utrwalonej działaniem wiekowych tradycyj i zdobytego doświadczenia, trwa za długo i dlatego nie zawsze jesteśmy zdolni spotrzec, że i w tej dziedzinie działają czynniki automatycznie regulujące i usuwające wszelkie przerosty, których działanie wydaje się nam nieznośne i zagrażające normalnemu rozwojowi ludzkości. Należy jednak oceniać sytuację spokojnie. Podstawy życia zbiorowego oparte na trwałych i mocnych tradycjach są dość silne, aby po pewnym czasie opanować i przytłumić wszelkie wybujałości.

Stwierdzam, że ani w olbrzymiej większości narodu polskiego, ani u tych, którzy sprawują rządy, nie ma najmniejszej tendencji do zachwiania podstaw wychowawczych, opartych na kulturze własnej, wyrastającej na podłożu cywilizacji zachodniej, a zawartych w założeniach Konstytucji i ustawach, ustalających zasady wychowania młodzieży polskiej.

Zdaję sobie sprawę, że ujęcie podstaw wychowawczych jest rzeczą bardzo trudną, że szkoła jest wprawdzie bardzo doniosłym, ale tylko jednym z czynników, wychowujących młodzież, spróbuję jednak przedstawić, jakimi zasadami kierujemy się w pracy nad osiągnięciem naszego celu podstawowego — przygotowania młodzieży do należytego spełniania obowiązków prawych i świadomych swych zadań obywateli Rzeczypospolitej.

Rozumiemy wszyscy, że wychowanie łączy się ściśle, jeżeli chodzi o pracę nauczycieli w szkole, z nauczaniem. Dopiero bowiem tak pojęta całość składa się na rozwój człowieka. Ze względu na rozległość tego zagadnienia muszę je zwęzić do zagadnień niemal wyłącznie wychowawczych, pomijając nie tylko sprawę kształcenia umysłu, ale także rozwoju estetycznego młodzieży.

1. Wieki rozwoju ludzkości wykazały, że wszczepienie zasad głębokiej etyki i moralności jest do osiągnięcia jedynie przez regligijne wychowanie młodych pokoleń. Rozwijamy więc w młodzieży głębokie uczucia religijne, oparte o zasady wiary i etyki chrześcijańskiej, wdrażamy młodzież do stosowania tych zasad w życiu codziennym.

*) Monitor Polski z dnia 23 lutego 1938 r. nr 43, str. 2—3.

2. Młodzież powinna wyrastać w czci i poszanowaniu dla swych rodziców, powinna rozumieć rolę rodziny w życiu własnym i życiu zbiorowym. Nauczyciel powinien uczynić wszystko, co od niego zależy, aby wykształcić poszanowanie i zrozumienie roli rodziny u dzieci, które dla tych lub innych powodów pozbawione są częściowo lub całkowicie przywileju korzystania z ciepła rodzinnego ogniska, gdyż i one przecież będą zakładać, gdy dorosną, własne rodziny.

3. Powinniśmy rozwinąć w młodzieży miłość bliźniego. Uczucie to jednak nie może pozostawać czczym i pustym frazesem, młodzież powinna rozumieć, że miłość dla człowieka, współczucie dla jego niedoli, chęć jej ulżenia należy do najszczytniejszych i najwznioślejszych uczuć, które ludzkość zawdzięcza idei chrześcijaństwa. Realizacja tej idei wymaga od jednostki społecznego czynu, a nie zdawkowej filantropii, wkłada na nią obowiązek nieustannej walki o dobro wszystkich ludzi, zwłaszcza zaś tych, z którymi jednostka nieustannie się styka. Pobudzać powinna do systematycznej pracy, zmierzającej do podniesienia znaczenia człowieka i realizacji idei sprawiedliwości społecznej.

4. Młodzież powinna wynieść ze szkoły prawdziwe przywiązanie do swego narodu i Rzeczypospolitej i rozumieć jasno, że do dalszego rozkwitu Państwa może i powinna przyczynić się swą pracą każda jednostka. W pracy tej przyświecać muszą zasady, ujęte w dekalogu Konstytucji, a zwłaszcza nasza stara zasada „Salus Reipublicae suprema lex". Młodzież winna stale pamiętać, że niepodległy byt Polski w nienaruszalnych jej granicach jest największym dobrem, jakie posiadamy, i że żadnego wysiłku zaniechać nie możemy, aby ten byt niepodległy jak najbardziej umocnić i utrwalić. Z naszego położenia geopolitycznego wynika dla nas wszystkich konieczność stałej czujności i gotowości. Wypływa stąd obowiązek wyrabiania w młodym pokoleniu czynnej postawy duchowej wobec zadań związanych z obroną i wytrwałą walką o nienaruszalność granic, o moc i potęgę Rzeczypospolitej. Młodzież winna wyrastać w przeświadczeniu i jasnym rozumieniu, że gdyby nieprzyjaciel odważył się godzić w naszą niezależność lub w całość naszych granic, młodzież narówni z całym społeczeństwem stanąć musi do czynnej i bezwzględnej walki, przejawić całą siłę i wolę bezwzględnego zwycięstwa nad każdym, ktoby na wolność naszą i całość Rzeczypospolitej nastawał.

5. Stosunek młodzieży polskiej do niepolskiej i odwrotnie, oparty zarówno na uczuciu jak też na pierwiastku rozumowym, wynikać powinien ze zrozumienia osobliwości struktury etnograficznej Polski, ze znajomości tradycyj historycznych oraz z dążeń Polski współczesnej do wytyczenia drogi, prowadzącej do tego, aby polska racja stanu rozumiana była przez wszystkich obywateli Rzeczypospolitej niezależnie od tego, jakim mówią językiem.

Rozumiemy dobrze, jak wielką ponosimy odpowiedzialność na tym właśnie odcinku. Młodzież zamieszkała na terenie etnograficznie mieszanym wyrasta, kształci się i wychowuje w czasie, gdy mniejszości narodowe same znajdują się w trakcie odnajdywania właściwej linii ideologicznej, utrwalającej ich ponownie nawiązany po upływie przeszło wieku stosunek do państwa i społeczeństwa polskiego. Jest to fakt ważny, często jednak zapoznawany.

Już jednak dziś chcemy, aby wychowująca się młodzież niepolska miała świadomość tego, że ma obowiązek poznania kultury polskiej i wyrobienia sobie dla niej szacunku, że przygotowuje się do rzetelnego spełniania swoich przyszłych obowiązków obywatelskich, a w razie potrzeby do złożenia ofiary krwi i mienia. Chcemy też, aby cała wychowująca się młodzież rozumiała, że Polska w żadne zdobycze kultury innego narodu nie godzi, że dąży i dążyć będzie zawsze do zabezpieczenia swobodnego rozwoju tym wszystkim, którzy chcą rozwijać bogactwo swej kultury narodowej w ramach niepodległej Polski w nienaruszalnych jej granicach.

Za lojalnych obywateli Rzeczypospolitej uważamy jednak tylko tych, którzy są zupełnie uniezależnieni od jakichkolwiek rozkazów z zewnątrz lub wewnątrz, mogących godzić w całość i ustrój Rzeczypospolitej, lub podważać w świadomości obywateli podstawy, na których się opiera polska racja stanu.

Zdajemy sobie wszyscy sprawę, ile napotykamy trudności w tej części naszej pracy wychowawczej. Pracy tej nie zaprzestanie nikt, komu dobro Rzeczypospolitej leży na sercu.

Jeżeli chodzi o kształtowanie jednostki, dążymy do urabiania silnych i prawych charakterów, do wyrobienia dyscypliny w pracy indywidualnej i zbiorowej, a jednocześnie śmiałej inicjatywy w pracy samodzielnej. Jednostka powinna zrozumieć, że życie wymaga tyleż samodzielności

myśli i pracy, gdy chodzi o pchnięcie naprzód rozwoju i kultury duchowej i materialnej narodu, ile podporządkowania się, gdy chodzi o harmonijną współpracę z innymi, gdy potrzebny jest zbiorowy wysiłek, gdy dla celów wyższych, ogólnych jednostka ma obowiązek ulegania dyscyplinie zbiorowej.

Jasne rozgraniczenie tego, co musi być czynem indywidualnym człowieka, od tego, co powinno być aktem woli zbiorowej i zbiorowego czynu, odróżnienie, co jest wynikiem śmiałej postawy jednostki a co zaprzeczeniem wymagań życia zorganizowanego, społecznego, nie przestaje być jednym z naczelnych zagadnień wychowawczych w Polsce. Wybujały indywidualizm lub może niechęć do współpracy z innymi utrudnia niejednokrotnie regulowanie życia zbiorowego. Będziemy musieli zawsze walczyć o to, aby zachowywana była równowaga pomiędzy śmiałym przejawem woli jednostki a racjonalnym podporządkowaniem się jej tam, gdzie tego wymaga dobro publiczne.

Troska o zdrowie dzieci i młodzieży, wzmacniane fizycznej odporności jednostki, systematyczne i trwałe urabianie organizmu poprzez ćwiczenia cielesne, przygotowywanie w ten sposób obywatela zdrowego, zaprawionego do znoszenia trudów i niewygód i wszelkich przeciwności życiowych stanowi jedną z podstawowych zasad pracy wychowawczej. Jest to zarazem jeden z nieodzownych warunków przygotowania młodzieży do obrony Rzeczypospolitej.

Do osiągnięcia tych celów używamy całego szeregu dróg i środków, które same przez się rozwijają bogactwo duchowe umysłu ludzkiego i składają się na całość postawy duchowej jednostki.

A więc przede wszystkim młodzież musi poznać Polskę i jak najlepiej orientować się w roli, jaką odgrywają poszczególne ziemie w rozwoju Rzeczypospolitej jako całości, musi poznać gruntownie i ukochać mowę polską, ten cudowny środek wytwarzania istotnej głębokiej łączności jednostek tworzących naród, poznać i pokochać dzieje Polski, tworzące więź, łączącą obecne pokolenie z przeszłością.

W wychowaniu i wykształceniu młodzieży, zwłaszcza średnim i wyższym, poważną rolę odgrywa budzenie w poszczególnych jednostkach możliwie różnorodnych zainteresowań, stosownie do zdolności jednostek. Tą bowiem drogą Polska zasilana będzie w sposób najlepszy dobrze przygotowanymi i zamiłowanymi w swym fachu specjalistami, zdolnymi nie tylko do pełnienia swych obowiązków, ale także do wysiłków twórczych zmierzających do doskonalenia form życia państwowego, kulturalnego, technicznego i gospodarczego.

Poza tym młodzież powinna sobie zdawać dokładnie sprawę , że naród polski musi mieć zapewnioną pełnię rozwoju na wszystkich odcinkach swego życia. Stąd wypływa szczególna konieczność stałego dopływu młodych sił do wszystkich zawodów. Błędów przeszłości nie wolno nam obecnie powtarzać. Na młodym pokoleniu leży przede wszystkim obowiązek wyrównania braków, które nam w spuściźnie zostawiła historia z okresów przedrozbiorowych i późniejszych zwłaszcza w rozkładzie sił zatrudnionych w najróżnorodniejszych zawodach, przede wszystkim zaś w zakresie handlu".

„Usiłowałem w tym krótkim zarysie", powiedział P. Minister, „sformułować, jakie są podstawy i idee przewodnie, którymi kierujemy się w pracy wychowawczej, aczkowiek zdaję sobie sprawę, że jestem daleki od wyczerpującego ujęcia tego tak trudnego i rozległego zagadnienia.

Część urzędowa.

87.

ROZPORZĄDZENIE
Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 13 grudnia 1937 r. (Nr II S-10759/37)

o nadawaniu prywatnym liceom ogólnokształcącym uprawnień liceów państwowych.

Na podstawie art. 8 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych (Dz. U. R. P. Nr 33, poz. 343) zarządzam, co następuje:

§ 1. Uprawnienia państwowych liceów ogólnokształcących, przewidzianych w art. 20 i 22 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz 389), mogą być nadawane:

a) liceom prywatnym, zorganizowanym na wzór liceów państwowych,

b) liceom prywatnym, niezorganizowynym na wzór liceów państwowych, a uznanym przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za eksperymentalne.

§ 2. Nadanie uprawnień liceum prywatnemu może nastąpić, jeżeli:

a) osiągnie wyniki nauczania, uznane przez

władze szkolne za dorównujące wynikom, osiąganym w liceach państwowych,

b) osiąga w pracy wychowawczej poziom, uznany przez władze szkolne za dorównujący poziomowi, osiąganemu w liceach państwowych, w szczególności w zakresie wychowania młodzieży, odpowiadającego potrzebom Państwa,

c) stosuje przy przyjmowaniu uczniów przepisy, obowiązujące w państwowych liceach ogólnokształcących,

d) posiada dyrektora oraz większość takich nauczycieli, którzy zarówno liczbą godzin jak i pracą związani są przede wszystkim z tą szkołą,

e) posiada pomieszczenie, urządzenie i zaopatrzenie w środki i pomoce naukowe — odpowiednie do liczby uczniów (ennic) i wydziału,

f) odpowiada potrzebom państwowym na danym terenie.

§ 3. Uprawnienia liceów państwowych nadaje liceum prywatnemu Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na wniosek Kuratora właściwego Okręgu Szkolnego.

§ 4. Uprawnienia, nadane liceum prywatnemu, powodują uznanie świadectw, wydanych przez takie liceum własnym uczniom, za równoznaczne z odpowiednimi świadectwami liceów państwowych.

§ 5. Nadanie uprawnień ważne jest do odwołania.

Uprawnienia mogą być odwołane, gdy władze szkolne stwierdzą, że liceum przestało spełniać którykolwiek z warunków, wymienionych w § 2 niniejszego rozporządzenia lub narusza inne, obowiązujące je przepisy.

§ 6. Liceum prywatne z uprawnieniami liceów państwowych umieszcza na świadectwach szkolnych klauzulę: Zarządzeniem z dnia .... Nr......... Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego nadał prywatnemu liceum (nazwa) uprawnienia państwowych liceów ogólnokształcących.

§ 7. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1938 r.

W stosunku do klas pierwszych prywatnych liceów ogólnokształcących traci równocześnie moc obowiązującą rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 1 maja 1929 roku w sprawie nadawania prywatnym szkołom średnim ogólnokształcącym i seminariom nauczycielskim praw szkół państwowych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 6, poz. 75).

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego
W. Świętosławski.

88.

ZARZĄDZENIE
Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 13 grudnia 1937 r. (Nr II OP-10680/37)

o prywatnych szkołach, przeznaczonych dla osób, które nie podlegają obowiązkowi szkolnemu, a realizujących drugi i trzeci szczebel programu szkół III stopnia.

Na podstawie art. 1 ustawy z dnia 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr 50, poz. 304) oraz art. 1 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych (Dz. U. R. P. Nr 33, poz. 343) zarządzam, co następuje:

§ 1. Kurator Okręgu Szkolnego może na wniosek inspektora szkolnego uznać aż do odwołania świadectwa ukończenia szkół prywatnych, przeznaczonych dla osób, niepodlegających obowiązkowi szkolnemu, a realizujących drugi i trzeci szczebel programu szkół III stopnia, za równoważne ze świadectwami ukończenia publicznej szkoły powszechnej III stopnia.

Decyzja taka uzależniona jest od stwierdzenia na podstawie wizytacji, dokonywanej co najmniej raz do roku przez inspektora szkolnego, że szkoła:

a) prowadzi naukę przynajmniej w wymiarze 12 godzin tygodniowo według programu, zaleconego przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (Program szkół wieczorowych dla dorosłych, wydawnictwo Instytutu Oświaty Dorosłych wydanie II, Warszawa, 1935 r. — zalecony do użytku pismem Min. W. R. i O. P. z dnia 13 lipca 1934 r. nr II OP-5045/34 oraz program szkół wieczorowych dla młodocianych, wydawnictwo Instytutu Oświaty Dorosłych, Warszawa, 1936 r., — zalecony do użytku pismem Min. W. R. i O. P. z dnia 19 grudnia 1935 r. Nr I OP-6864/35);

b) osiąga wyniki, dorównujące wynikom, osiąganym w publicznych szkołach powszechnych III stopnia.

§ 2. Na świadectwach, o których mowa w § 1, umieszcza się wzmiankę treści następującej:

„Na mocy zarządzenia Kuratora Okręgu Szkolnego............ z dnia .... Nr............ świadectwo niniejsze jest równoznaczne ze świadectwem z ukończenia publicznej szkoły powszechnej III stopnia".

§ 3. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.[1])

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego
W. Świętosławski.

---

[1]) tj. z dniem 31 grudnia 1937 r.

89.

ZARZĄDZENIE
Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 3 listopada 1937 r. (Nr III PU-5296/37)

w sprawie opłat za ocenę książek szkolnych dla szkół zawodowych.

Na podstawie § 12 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 17 kwietnia 1936 r. o używaniu i ocenie książek szkolnych oraz pomocy naukowych dla szkół zawodowych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 2, poz. 32) zarządzam, co następuje:

§ 1. Na pokrycie kosztów oceny podręczników szkolnych i książek pomocniczych dla szkół zawodowych autor lub wydawca, występujący o ocenę, obowiązany jest do opłacenia taksy, która wynosi 25 gr od stronicy podręcznika lub książki pomocniczej.

§ 2. Opłata powinna być wniesiona do P.K.O. na konto nr 30.400 — rachunek Centralnej Księgowości Ministerstwa Skarbu, na fundusz specjalny taksy administracyjnej — do dyspozycji Ministerstwa W. R. i O. P., a dowód wpłaty dołączony do podania o ocenę książki.

§ 3. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia [1]) i z tą chwilą traci moc obowiązującą zarządzenie z dnia 9 stycznia 1936 r. w sprawie opłat za ocenę książek szkolnych i środków naukowych dla szkół zawodowych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 1, poz. 10).

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego
W. Świętosławski.

90.

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO
—
Warszawa

OKÓLNIK Nr 97

z dnia 5 listopada 1937 r. (BP-21093/37).

o uprawnieniach kontraktowych pracowników państwowych i ich żon do korzystania z ulg przy przejazdach kolejami państwowymi.

W związku z § 2 ust. 1, lit c) rozporządzenia Ministra Komunikacji z dnia 22 grudnia 1933 r., wydanego w porozumieniu z Ministrem Skarbu o ulgach dla funkcjonariuszów państwowych przy przejazdach kolejami państwowymi (Monitor Polski Nr 297, poz. 329) — Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministerstwem Komunikacji wyjaśnia, co następuje:

1) Uprawnienia kontraktowych pracowników państwowych do korzystania na równi z etatowymi funkcjonariuszami z ulg przy przejazdach kolejami państwowymi uzależnione są:

a) od trwałości zajmowanego stanowiska (umowa zawarta na czas nieoznaczony), co wyklucza od udziału w ulgach pracowników dniówkowych, albo przyjętych na określony czas, np. rok, pół roku;

b) od pełnienia funkcyj takich samych jak urzędnicy państwowi, państwowi niżsi funkcjonariusze, profesorowie i pomocnicze siły naukowe w państwowych szkołach akademickich, nauczyciele szkół państwowych i publicznych, pozostający na etacie Państwa.

Ulgi nie przysługują osobom, których stosunek umowny nie dotyczy pracy w publiczno-prawnym charakterze urzędnika lub niższego funkcjonariusza, lecz np. agenta, robotnika.

2) Z ulg korzystać mogą, czy to ze względu na zasady podane wyżej, czy też w drodze wyjątku przyjęci na okres nie krótszy niż 9 miesięcy kontraktowi:

a) nauczyciele wszystkich typów szkół państwowych i publicznych szkół powszechnych, w których nauczyciele ci są zajęci jako kontraktowi pracownicy państwowi zobowiązani na podstawie umowy do udzielania nauki w wymiarze co najmniej 14 godzin lekcyjnych tygodniowo;

b) zastępcy profesorów państwowych szkół akademickich, zatrudnieni na podstawie umowy w wymiarze co najmniej 7 godzin tygodniowo;

c) lektorzy i prowadzący wykłady zlecone (nie wyłączając tych, którzy pełnią obowiązki z ramienia Ministerstwa W. R. O. P. przy uczelniach zagranicznych), zatrudnieni na podstawie umowy w wymiarze co najmniej 7 godzin tygodniowo;

d) adiunkci, kustosze, konstruktorzy (instruktorzy), prosektorzy, obserwatorzy i asystenci starsi państwowych szkół akademickich, zatrudnieni na podstawie umowy w wymiarze co najmniej 15 godzin tygodniowo;

e) asystenci młodsi (demonstratorzy i elewi) oraz zastępcy asystentów państwowych szkół akademickich, zatrudnieni na podstawie umowy w wymiarze co najmniej 15 godzin tygodniowo i niezależnie od czasu, na jaki są przyjęci.

3) Z ulg korzystać mogą również docenci państwowych szkół akademickich, którzy nie mają powierzonych zastępczych obowiązków profesorskich lub obowiązków pomocniczych sił naukowych i jeżeli nie są urlopowani.

4) Z ulg korzystać mogą również kontraktowi pracownicy państwowi, opłacani z Taksy Admini-

---

[1]) tj. z dniem 31 grudnia 1937 r.

stracyjnej, z Funduszu Opłat Studenckich i z innych funduszów budżetu jeżeli odpowiadają oni warunkom powołanego na wstępie rozporządzenia Ministra Komunikacji.

5) Żony pracowników uprawnionych do ulg mają również prawo do tych ulg pod warunkiem, że nie są sądownie separowane, chyba że na mężu ciąży obowiązek alimentacji.

6) Osobom, wymienionym w punktach 2), 3), 4) i 5) przysługują legitymacje, wskazane w punkcie 2) lit. a) względnie lit. b) okólnika nr 26 z dnia 6 marca 1935 r. (BP-3237/35).

Równocześnie uchyla się okólniki: nr 16 z dnia 10 lutego 1934 r. (BP - 3797/34) w sprawie legitymacyj tymczasowych na prawo korzystania z ulg kolejowych, nr 54 z dnia 24 kwietnia 1934 r. (BP-8742/34) o ulgach kolejowych kontraktowych nauczycieli, profesorów i pomocniczych sił naukowych w szkołach akademickich i ich żon, oraz nr 76 z dnia 5 czerwca 1943 r. (BP- o ulgach kolejowych przyznanych dla pracowników państwowych i ich żon.

Dyrektor Biura Personalnego:
W. Przybyłowicz.

91.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW — Odpis.

Nr 42-2/82. Warszawa, dn. 22 XI 1937 r.

Zaliczki na uposażenie dla pracowników kontraktowych (emerytów)

Do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie.

Na pismo z dnia 30 października 1937 r. nr G.P.11/20/5 Prezydium Rady Ministrów wyjaśnia, że zaliczki na uposażenie pracowników kontraktowych (emerytów) mogą być udzielane w wypadkach szczególnie zasługujących na uwzględnienie w trybie ustalonym w postanowieniach pkt. VII okólnika Pana Prezesa Rady Ministrów z dnia 22 czerwca 1934 r. nr 42/2/18 z tym, iż pracownicy kontraktowi winni zabezpieczyć mającą im być udzieloną zaliczkę, bądź hipotecznie, bądź też przez złożenie zobowiązania dwu wypłacalnych ręczycieli (stałych lub prowizorycznych urzędników państwowych, posiadających uprawnienia emerytalne).

Ponadto pracownik kontraktowy emeryt przed udzieleniem mu zaliczki winien złożyć deklarację, wyrażającą zgodę na potrącanie mu rat zaliczki również i z uposażenia emerytalnego w wypadku rozwiązania z nim stosunku umownego.

Dyrektor Biura Personalnego
(—) J. Jagiełło.

MINISTERSTWO WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

—

Warszawa.

OKÓLNIK nr 1

z dnia 4 stycznia 1938 r. (BP-29729/37)

w sprawie zaliczek na uposażenie dla pracowników kontraktowych.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego podaje do wiadomości i stosowania pismo Prezydium Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1937 r. nr 42 - 2/82 o zaliczkach na uposażenie dla pracowników kontraktowych z tym, że wedle wyjaśnienia Prezydium Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 1937 r. nr 42 - 2/81 zaliczki na uposażenie mogą być przyznane jedynie tym pracownikom kontraktowym, z którymi zostały zawarte umowy na czas nieokreślony.

Dyrektor Biura Personalnego
(—) W. Przybyłowicz.

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO LUBELSKIEGO W LUBLINIE

Dnia 17 stycznia 1938 roku.
Nr B-485/38.

Sprawa: **zaliczki na uposażenie dla pracowników kontraktowych.**

OKÓLNIK Nr 5

Zarządzenie Prezydium Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1937 r. nr 42 - 2/82 i okólnik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 4 stycznia 1938 r. nr 1/BP-29729/37 w sprawie zaliczek na uposażenie dla pracowników kontraktowych przesyłam do wiadomości i stosowania.

Nadmieniam, że:

1) wzory poręczeń i deklaracje zostały przesłane przy okólniku Kuratorium z dn. 10.IX.1936 r. nr 43/B - 12858/36/;
2) pracownicy, z którymi zawarto umowy na czas ściśle określony (np. na jeden rok), z zaliczek nie mogą korzystać;
3) udzielenie zaliczki wymaga zgody Prezesa Rady Ministrów i Ministra Skarbu, wobec czego podania o udzielenie zaliczki muszą być należycie umotywowane i udokumentowane.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) S. Klebanowski

92.

MINISTERSTWO WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

—

Warszawa

OKÓLNIK Nr 101

z dnia 18 listopada 1937 r. (II W-10471/37)

w sprawie kół szkolnych Polskiego Białego Krzyża.

Zezwalam na zakładanie szkolnych kół młodzieży Polskiego Białego Krzyża na zasadach załączonego regulaminu.

Zakładanie szkolnych kół P. B. K. jak wszystkich innych szkolnych kół Stowarzyszeń wyższej użyteczności, wymaga zgody Kierownictwa lub Dyrekcji szkoły, która powinna mieć na uwadze celowość powstania koła.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
W. Świętosławski.

Załącznik do okólnika nr 101 z 18.XI. 1937 r. (II W-10471/37).

Regulamin Szkolnych Kół Młodzieży Polskiego Białego Krzyża (P. B. K.).

§ 1. Szkolne Koła P. B. K. mogą być zakładane w szóstych i siódmych klasach szkoły powszechnej, gimnazjach a przede wszystkim w liceach i zakładach kształcenia nauczycieli. Liczba członków tworzących koła powinna wynosić co najmniej 10 uczniów (uczennic).

§ 2. Zawiązane Koło otrzymuje nazwę: Szkolne Koło Młodzieży Polskiego Białego Krzyża przy ....
nazwa szkoły i miejscowość.

§ 3. Opiekę nad Kołem P. B. K. z ramienia Dyrekcji względnie Kierownictwa szkoły sprawuje jeden z członków Rady Pedagogicznej.

§ 4. Członkowie Koła opłacają składkę członkowską w wysokości, ustalonej przez władze szkolne dla wszystkich organizacji szkolnych.

§ 5. Sposób wyboru zarządu Koła, ustalenie ilości członków zarządu oraz sposób wykonywania kontroli nad finansami Koła należy do kompetencji Rady Pedagogicznej.

§ 6. Roczne główne zebranie członków Koła rozpatruje sprawozdanie zarządu Koła oraz zatwierdza sprawozdanie finansowe organów kontrolnych powołanych zgodnie z § 5, o ile kontrola ta spoczywa w ręku uczniów.

§ 7. Plan działalności Koła opracowany zasadniczo przez samą młodzież wchodzi w życie po zatwierdzeniu go przez dyrektora (kierownika) szkoły.

§ 8. Działalność Koła powinna zmierzać w myśl wskazań statutu P. B. K. do zaspakajania, zależnie od wieku i wykształcenia młodzieży, w miarę jej sił i możności, potrzeb duchowych żołnierza przez pomoc w pracy kulturalno - oświatowej, prowadzonej w domach żołnierza oraz świetlicach oddziałowych, drogą:

a) zaopatrywania świetlic w materiały kulturalno - oświatowe (gazety, książki, albumy, gry towarzyskie itp.),
b) urządzania imprez i przedstawień dla żołnierzy,
c) korespondencji z żołnierzami,
d) wygłaszania odczytów i prowadzenia pogadanek itp.

§ 9. Koło może za zgodą Dyrekcji (Kierownictwa) szkoły:

a) urządzać zebrania uczniowskie w celu szerzenia wśród uczniów (uczennic) danej szkoły idei propagowanych przez P. B. K. oraz w celu zjednywania dla niej nowych członków.
b) urządzać imprezy w celu powiększania swych funduszów.

§ 10. Zatwierdzone przez roczne zebranie członków Koła roczne sprawozdanie z działalności Koła przesyła zarząd Koła za pośrednictwem opiekuna do Zarządu Miejscowego Koła lub Zarządu Okręgu P. B. K.

§ 11. Koło może być rozwiązane przez Dyrekcję względnie Kierownictwo szkoły. Koło może się również rozwiązać samo na podstawie uchwały rocznego zebrania.

O rozwiązaniu Koła należy zawiadomić Zarząd miejscowego Koła względnie Zarząd Okręgu P. B. K.

§ 12. Majątkiem rozwiązanego Koła dysponuje Rada Pedagogiczna.

93.

MINISTERSTWO WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

—

Warszawa.

OKÓLNIK nr 4

z dnia 21 stycznia 1938 r. (II W-551/38)

w sprawie regulaminu Kół Młodzieży Polskiego Czerwonego Krzyża.

Podaję do wiadomości zatwierdzony przeze mnie Regulamin Kół Młodzieży Polskiego Czerwonego Krzyża.

Minister
W. Świętosławski.

Załącznik do nr II W-551/38.

REGULAMIN
Kół Młodzieży Polskiego Czerwonego Krzyża.

I. Cele Kół Młodzieży PCK.

1. Celem Kół Młodzieży PCK. jest przygotowanie młodzieży do czynnej służby obywatelskiej w myśl hasła „Miłuj bliźniego".
2. Aby cel ten osiągnąć, organizacja Kół Młodzieży PCK. umożliwia młodzieży poznanie, stosowanie i propagowanie zasad higieny, ładu i kultury życia codziennego w życiu osobistym i zbiorowym; zaprawia młodzież do obowiązku niesienia pomocy bliźniemu w każdej potrzebie, wyrabia w młodzieży poczucie konieczności służby dla otoczenia, dla szkoły i własnej Ojczyzny; ucząc ratownictwa i udzielania pomocy w nagłych wypadkach, przygotowuje do obrony kraju; ułatwia poznanie młodzieży innych krajów i wywołuje sympatię dla niej.

II. Organizacja Kół Młodzieży PCK.

3. Koła Młodzieży PCK. dzielą się na koła szkolne i na koła pozaszkolne.
4. Koła szkolne powstają na terenie szkoły powszechnej, średniej ogólnokształcącej i zawodowej z inicjatywy Dyrekcji i Kierownictw szkoły, nauczycieli, rodziców lub samej młodzieży szkolnej. Powstanie Koła wymaga zgody Dyrekcji lub Kierownictwa szkoły.
   Do Koła szkolnego należeć może młodzież szkolna poczynając od klasy I-szej szkoły powszechnej.
   O powstatniu Koła zawiadamia Dyrekcja lub Kierownictwo szkoły Zarząd Oddziału (Komisję Oddziałową Kół Młodzieży PCK.)
5. W skład koła szkolnego wchodzi najmniej 5 uczniów (uczennic).
6. Po najmniej czteromiesięcznej owocnej pracy w kole, członkowie koła składają następujące przyrzeczenie: „Pragnę całym sercem służyć Bogu i Polsce w myśl hasła Czerwonego Krzyża: „Miłuj bliźniego".
7. Członkowie Szkolnego Koła Młodzieży PCK. przechodzą cztery stopnie, których nazwy określa instrukcja wykonawcza opracowana przez Komisję Główną Kół Młodzieży PCK.
8. Przejście członka Koła Młodzieży PCK. ze stopnia niższego na stopień wyższy odbywa się na zasadzie wykonywanych prac, przewidzianych dla każdego stopnia.
9. Członkowie szkolnego Koła Młodzieży PCK. mają prawo nosić odznaki, ustanowione dla każdego ze stopni.
10. Członkowie Szkolnego Koła Młodzieży PCK. opłacają składki miesięczne zgodnie z obowiązującymi przepisami szkolnymi, na cele Kół Młodzieży PCK.
    Zarząd Koła ma prawo zwalniać niezamożnych członków od opłat na rzecz Koła całkowicie lub częściowo.
    Wszystkie wpływy pieniężne koła ze składek, jak też wszelkich innych źródeł, służą zasadniczo na cele koła.
    Dla zaznaczenia łączności organizacyjnej, każde koło wpłaca do Zarządu Oddziału (Komisji Oddziałowej Kół Młodzieży) 10% rocznych wpływów ze składek członkowskich na cele kół młodzieży PCK.
11. Koło Młodzieży może mieć swój proporzec.
12. Rozwiązanie Koła Młodzieży PCK. może nastąpić na zarządzenie Dyrekcji (Kierownictwa) szkoły lub władz organizacyjnych PCK., oraz na zasadzie uchwały zebrania ogólnego koła.
13. W razie likwidacji koła, wszystkie prowadzone przez koło książki i cały majątek koła powinien być przekazany za wiedzą Dyrekcji względnie Kierownictwa szkoły Zarządowi Oddziału PCK (Komisji Oddziałowej Kół Młodzieży).
14. Zebrania ogólne członków koła odbywają się w miarę potrzeby, conajmniej jednak dwa razy do roku: na początku i przed końcem roku szkolnego.
    Na zebraniu członków koła na początku roku szkolnego powinien być uchwalony plan działalności opracowany zasadniczo przez samą młodzież. Plan ten wchodzi w życie po zatwierdzeniu przez Dyrektora względnie Kierownika szkoły. Na zebraniu przy końcu roku szkolnego powinno być złożone sprawozdanie z działalności za okres ubiegły.
15. Żeńska młodzież, która należy do Kół szkolnych Młodzieży PCK. i wchodzi w skład żeńskich hufców szkolnych pogłębia przez pracę w Kołach swoje umiejętności i sprawności w zakresie ratownictwa.
16. Wchodzącej w skład hufców szkolnych młodzieży męskiej i żeńskiej, która została zwolniona czasowo i częściowo od zajęć w hufcach, mogą być powierzone do wykonania zadania w Kole szkolnym Młodzieży PCK. po porozumieniu opiekuna Koła z komendantem (tką) hufca szkolnego.
17. Żeńskie hufce szkolne po porozumieniu komendantki hufca szkolnego z opiekunem koła szkolnego PCK. mogą korzy-

stać z ewentualnie posiadanego sprzętu ratowniczego należącego do szkolnego koła PCK.

18. Zarząd Koła składa się z 3-ch osób: przewodniczącego, sekretarza i skarbnika. Zarząd wybierany jest w zasadzie na okres jednego roku i spełnia swe czynności do czasu wyboru nowego zarządu.

19. Koło młodzieży PCK. pozaszkolne powstaje z inicjatywy władz P.C.K., lub samej młodzieży. Koło pozaszkolne powinno liczyć co najmniej 10-ciu członków w wieku do lat 18-tu.

Koło pozaszkolne rozwiązuje się na mocy zarządzenia władz organizacyjnych PCK., lub na zasadzie uchwały zebrania ogólnego koła.

20. O powstaniu koła pozaszkolnego opiekun zawiadamia Zarząd Oddziału (Komisję Oddziałową Kół Młodzieży), celem uzyskania zatwierdzenia koła.

21. Członkowie Koła pozaszkolnego przechodzą dwa stopnie, których nazwy określa instrukcja wykonawcza, opracowana przez Komisję Główną Kół Młodzieży PCK.

Członkowie, którzy nie przeszli dwóch pierwszych stopni w kołach szkolnych, powinni przejść przysposobienie w dziedzinie higieny.

W stosunku do kół pozaszkolnych mają zastosowanie przepisy punktów: 6, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15.

III. Opiekun Koła Młodzieży PCK.

22. Każde szkolne koło młodzieży PCK. ma swego opiekuna, wyznaczonego przez kierownika (dyrektora) szkoły spośród nauczycieli lub osób bezpośrednio związanych ze szkołą.

Opiekuna dla koła pozaszkolnego wyznacza Zarząd Oddziału (Komisja Oddziałowa Kół Młodzieży).

23. Opiekun Koła Młodzieży PCK.:
a) sprawuje opiekę i kontrolę nad kołem,
b) czuwa, aby działalność koła zgodna była z ideologią PCK., niniejszym regulaminem, oraz zarządzeniami władz szkolnych,
c) bierze udział w zebraniach koła i zarządu koła;
d) ma prawo zawieszania uchwał koła i zarządu koła, a także wykluczania członków koła;
e) sprawdza zakres wiadomości i sprawności poszczególnych członków i na tej podstawie decyduje o przejściu ich do wyższego stopnia itp.;
f) współdziała z komendantem (tką) hufca szkolnego przy realizacji działalności Koła określonej w p.16 i 17.

IV. Komisja Oddziałowa Kół Młodzieży PCK.

24. Zarząd Oddziału może zlecić opiekę i kontrolę nad Kołami Młodzieży PCK jednemu ze swych członków, lub do tego celu utworzyć Komisję Oddziałową Kół Młodzieży PCK.

25. Komisja Oddziałowa Kół Młodzieży PCK. składa się z 3 do 5 członków, w tym przewodniczącego, którym jest osoba wyznaczona przez Zarząd Oddziału spośród członków tego Zarządu. Na pozostałych członków Komisji Zarząd Oddziału zaprasza osoby, pracujące nad wychowaniem młodzieży. Komisja Oddziałowa Kół Młodzieży wybiera spośród swoich członków zastępcę przewodniczącego i sekretarza.

Kadencja członków Komisji trwa dwa lata. Przewodniczący traci wcześniej swój mandat, o ile przestanie być członkiem Zarządu Oddziału.

26. Członkowie Komisji Oddziałowej, lub delegat Zarządu Oddziału, sprawujący opiekę nad kołami (p.21) w porozumieniu z władzami szkolnymi odwiedzają koła na obszarze oddziału.

Osoby sprawujące z ramienia Komisji Oddziału lub Zarządu Oddziału opiekę nad szkolnym kołem, w czasie pobytu w szkole zgłaszają się przed przystąpieniem do swych czynności do dyrektora względnie kierownika szkoły. Spostrzeżenia swoje i uwagi o pracy kół szkolnych komunikują Dyrektorowi (Kierownikowi) szkoły.

27. Posiedzenia Komisji Oddziałowej Kół Młodzieży odbywają się stosownie do potrzeby, nie rzadziej jednak, niż raz na miesiąc.

Na posiedzenia Komisji powinien być zapraszany przedstawiciel właściwej władzy szkolnej (inspektor szkolny).

V. Komisja Okręgowa Kół Młodzieży PCK.

28. Na terenie Okręgu PCK. powołuje się Komisję Okręgową Kół Młodzieży PCK. dla sprawowania nadzoru i kontroli nad działalnością Kół Młodzieży PCK. i Komisji Oddziałowych.

29. Komisja Okręgowa składa się z 3-ch członków Rady Okręgowej, 1 członka Zarządu Okręgu PCK. i delegatów odnośnych kuratorów okręgów szkolnych, po jednym od każdego z nich. Osoby te spośród siebie wybierają przewodniczącego, zastępcę przewodniczącego i sekretarza. Prezydium ma prawo zaprosić do Komisji 2 do 3 osób interesujących się zagadnieniami młodzieżowymi.

Kadencja członków Komisji i jego prezydium trwa trzy lata.

30. Posiedzenia Komisji Okręgowej odbywają się przynajmniej raz na miesiąc.

31. Członkowie Komisji Okręgowej i fachowi instruktorzy Kół Młodzieży PCK. odwiedzają Komisje Oddziałowe, a także w porozumieniu z władzami szkolnymi — Koła Młodzieży PCK. Pracę ich na terenie szkół normuje ustęp drugi § 23.

VI. Komisja Główna Kół Młodzieży PCK.

32. Naczelne kierownictwo organizacji Kół Młodzieży PCK., sprawuje Zarząd Główny PCK., przez Komisję Główną Kół Młodzieży PCK.

33. W skład Komisji Gł. Kół Mł. PCK. wchodzą:

a) przewodniczący Komisyj Okręgowych Kół Mł. PCK.,
b) osoby wybrane przez Radę Główną spośród jej członków w liczbie 5-ciu,
c) delegat Zarządu Głównego PCK.,
d) przedstawiciel Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Osoby wymienione w pkt.b) są wybierane na trzy lata.

Osoby wymienione w pkt. a), b), c)—tracą swe mandaty w Komisji Głównej Kół Młodzieży PCK., przestając być członkami Komisyj Okręgowych, względnie Rady Głównej lub Zarządu Głównego PCK.

34. Prezydium Komisji Gównejł Kół Młodzieży składa się z 5 sób:

a) 4 osób wybieranych przez Komisję spośród swych członków zamieszkałych w Warszawie,
b) delegata Zarządu Głównego PCK. (pkt. 30 - c).

Spośród tych osób Komisja Główna wybiera przewodniczącego, 2-ch wiceprzewodniczących i sekretarza.

Prezydium Komisji Głównej wybierane jest na trzy lata.

35. Posiedzenia Komisji Głównej zwoływane są przynajmniej dwa razy do roku, a to na początku i przed zakończeniem roku szkolnego.

Prezydium Komisji Głównej jest organem stałym, zbiera się w miarę potrzeby, a przynajmniej raz na miesiąc.

36. Przewodniczący Komisji Głównej oraz osoby przezeń delegowane odwiedzają Komisje Okręgowe, Oddziałowe, a także w porozumieniu z władzami szkolnymi Koła Młodzieży PCK. Pracę ich na terenie szkół normuje ustęp drugi § 23.

VII. Przepisy przejściowe.

37. Po wejściu w życie niniejszego regulaminu, wszyscy członkowie Kół Młodzieży PCK. powinni być zaliczeni przez opiekunów kół w okresie 6-ciu miesięcy do odpowiednich stopni, z uwzględnieniem okresu czasu ich pracy w kole oraz wykazywanych przez nich sprawności.

W tymże czasie powinna być przeprowadzona reorganizacja Komisji Oddziałowych, Okręgowych, oraz Komisji Głównej Kół Młodzieży, na zasadach przepisów niniejszego regulaminu.

38. Dla wykonania poszczególnych przepisów niniejszego regulaminu wydane będą przez Komisję Główną Kół Młodzieży PCK. w miarę potrzeby instrukcje wykonawcze.

94.

MINISTER
WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

Warszawa.

OKÓLNIK nr 5

z dnia 26 stycznia 1938 r. (II W-110/38)

w sprawie zwalniania młodzieży szkolnej od nauki w czasie trwania mrozów.

Chcąc należycie ochronić dzieci i młodzież szkolną od następstw zbyt silnego mrozu w czasie trwania nauki szkolnej upoważniam Dyrekcje i Kierownictwa szkół, w przypadku niskiej temperatury zewnętrznej (poniżej —15°C) albo wyjątkowo niekorzystnych warunków atmosferycznych (wielkie opady śnieżne, duże nasilenie wiatrów nawet przy temperaturze wyższej niż —15°C):

1. do zwalniania od uczęszczania do szkoły dzieci mieszkających daleko od szkoły, szczególniej młodszych dla których przybywanie do szkoły połączone z dużym wysiłkiem i trudnościami może być niebezpieczne w czasie mrozów oraz dzieci nie posiadających dostatecznie ciepłej odzieży i obuwia;
2. do uznania za usprawiedliwioną nieobecność dzieci w szkole w przypadkach wyżej wymienionych;
3. do zamknięcia poszczególnych klas lub całej szkoły z powodu zbyt niskiej temperatury, poniżej —15°C, niesprzyjających warunków atmosferycznych, albo niemożności dostatecznego ogrzania pomieszczeń szkolnych (poniżej +10°C).

Ocenę niskiej temperatury zewnętrznej mogącej oddziałać zgubnie na młodzież należy opierać nie tylko na termometrze, lecz również uzależnić od opadów śnieżnych i nasilenia wiatrów, od odległości, z jakiej dzieci muszą iść do szkoły i wra-

cać do domu, od stanu dróg i środków komunikacyjnych oraz od ilości czasu potrzebnego na przybycie do szkoły oraz na powrót do domu. Warunki bytowania dzieci, stopień zaopatrzenia w ciepłą odzież i obuwie, stan odżywienia powinny być również wzięte pod uwagę. Przy niedogrzewaniu klas do normalnej ciepłoty (+15°C) należy robić przerwy w lekcji i polecać młodzieży wykonywanie zabiegów ruchowych. Należy również czuwać nad tym by młodzież wychodząc ze szkoły podczas silnych mrozów należycie zabezpieczała się przed zimnem (staranne zapinanie płaszczy, podnoszenie kołnierzy itp.).

Częściowo lub całkowite zamknięcie szkoły nie może być połączone z przerwaniem dożywiania dzieci, które się zgłoszą.

W każdym poszczególnym przypadku należy zawiadomić bezpośrednie szkolne władze przełożone o zamknięciu klasy lub szkoły z podaniem daty zamknięcia wraz z należytym uzasadnieniem.

W związku z wydaniem niniejszego okólnika przestaje obowiązywać okólnik z dnia 30 stycznia 1922 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. r. 1922 Nr 6, poz. 57).

Minister
W. Świętosławski.

95.

KURATORIUM
OKRĘGU SZKOLNEGO LUBELSKIEGO
W LUBLINIE

OKÓLNIK nr 1

z dnia 7 stycznia 1938 r. (Nr O-24597/37).

w sprawie opłat za legitymacje uczniowskie.

W związku z okólnikiem Ministerstwa W.R. i O.P. z dnia 6.IX. 1935 r. nr 77/I Praw. 2540/115/35/, podanym do wiadomości szkół dnia 12. IX 1935 r. za nr O - 18478/35, oraz w związku z postanowieniami, zawartymi w punkcie 1 § 8 przepisów rachunkowo-kasowych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. nr 6 - 7 z 1934 r. poz. 101) Kuratorium zarządza, co następuje: Legitymacje uczniowskie jako druki o charakterze dokumentu urzędowego winny być zakupywane z funduszów państwowych i winny pozostawać w wyłącznym administrowaniu Dyrekcyj. Wydatki na zakup druków legitymacyj należy pokrywać z taksy administracyjnej w granicach sum zatwierdzonych rozchodów w planie finansowo - gospodarczym.

Uzyskiwane kwoty za wydane uczniom (uczennicom) legitymacje winny być każdomiesięcznie wpłacane na konto zakładu w P. K. O.

Wydatki na legitymacje należy księgować w rubryce 20 (inne wydatki), a uzyskiwane dochody w rubryce 11 dziennika kasowego.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego
Dr J. Barchan
Naczelnik Biura Personalnego

96.

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO
—

Odpis.

Warszawa, dnia 12 stycznia 1938 r.
Nr II P-11379/37.

Wydawanie duplikatów świadectw szkolnych.

W związku z zapytaniem jednego z Kuratoriów Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wyjaśnia, iż pismo okólne Ministerstwa W.R. i O.P. z dnia 20 października 1936 r. nr I. Praw. - 2072/109/36 w sprawie wydawania duplikatów świadectw szkolnych odnosi się również do duplikatów świadectw szkół powszechnych z tym jednak, iż: a) w pkcie 4 powołanego pisma okólnego w miejsce uprawnień Kuratorium wchodzi Inspektorat Szkolny, b) ustęp przedostatni dotyczący pobierania taksy (opłat) nie odnosi się do szkolnictwa powszechnego, ponieważ w szkołach powszechnych wspomniane taksy nie są pobierane.

Sprawę opłat stemplowych od duplikatów świadectw normuje okólnik nr. 45 z dnia 19 maja 1936 r. nr. I R-4454/35, którego wytyczne stosować należy także do duplikatów świadectw szkół powszechnych.

Dyrektor Departamentu
(—) Dr M. Pollak.

KURATORIUM
OKRĘGU SZKOLNEGO LUBELSKIEGO
W LUBLINIE
—

Dnia 19 stycznia 1938 roku.
Nr I-884/38.

do wiadomości i stosowania.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) S. Klebanowski

97.

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO
—

Odpis.

Warszawa

OKÓLNIK nr 2

z dnia 15 stycznia 1938 r. (II P-11810/38)

w sprawie egzekwowania grzywien za niedopełnienie obowiązku szkolnego.

Ministerstwo Skarbu pismem z dnia 18 1937 r. nr D. V — 10720/1/37 wyjaśniło, że władze skarbowe nie mogą czynić żadnych trudności przy przyjmowaniu wniosków egzekucyjnych

władz szkolnych, jeżeli oczywiście wnioski te odpowiadają przepisom instrukcji z dnia 15 czerwca 1937 r. (Mon. Polski nr. 143 poz. 238).

Również wyjaśniło Ministerstwo Skarbu, że władze skarbowe nie mogą dawać pierwszeństwa innym należnościom przed należnościami władz szkolnych, oprócz należności Skarbu Państwa, którym przysługuje przywilej pierwszeństwa z mocy § 52 instrukcji egzekucyjnej dla władz skarbowych (dodatek do Dz. Urz. Min. Skarbu nr. 20 z dn. 22. VII. 1932 r.).

Gdyby zatem powstawały w tym zakresie jakieś trudności i niesprawiedliwości, Kuratoria powinny odnosić się do właściwej izby skarbowej, gdyby zaś to nie odniosło skutku, powinny zwracać się w tych sprawach do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wskazując urząd skarbowy, którego sprawa dotyczy, wówczas Ministerstwo W.R. i O.P. zawiadomi o tym Ministerstwo Skarbu.

Równocześnie na zasadzie powołanego pisma Ministerstwa Skarbu, Ministerstwo W.R. i O.P. wyjaśnia, że spisy tytułów wykonawczych wprowadzone zostały w § 3 powołanej na wstępie instrukcji z 1937 r. między innymi po to, aby wierzyciele mogli skuteczniej obserwować postępy akcji egzekucyjnej. Jeżeli więc akcja ta wydaje się danemu inspektorowi szkolnemu opieszała, może on wpłynąć na jej postępy w drodze bezpośredniego porozumienia się z właściwym naczelnikiem urzędu skarbowego i wskazać mu przy tym wnioski, na których natychmiastowym załatwieniu szczególnie mu zależy.

Dyrektor Departamentu
(—) Dr M. Pollak.

KURATORIUM
OKRĘGU SZKOLNEGO LUBELSKIEGO
W LUBLINIE
Dnia 1 lutego 1938 roku
Nr I-1382/38.

do wiadomości.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) S. Klebanowski.

98.

OKÓLNIK nr 98

z dnia 9 listopada 1937 r. (BP-25276/37)

w sprawie należności w postępowaniu dyscyplinarnym.

I. Należności świadków, a mianowicie zwrot kosztów przejazdu, strawne i wynagrodzenie za utracony zarobek normują na podstawie § 30 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 października 1932 r. o komisjach dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnym przeciwko funkcjonariuszom państwowym (Dz. U. R. P. nr 92, poz. 790) i § 29 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 20 stycznia 1933 r. o komisjach dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnym przeciwko nauczycielom (Dz. U. R. P. nr 26, poz. 217) jedynie przepisy art. 588 § 1, 2, 3, 4 Kodeksu Postępowania Karnego.

Wysokość należnego świadkom strawnego oraz utraconego wskutek stawiennictwa zarobku ustala — zgodnie z § 29 i 28 powołanych rozporządzeń — władza, przy której istnieje komisja dyscyplinarna I instacji.

Urzędnikom państwowym, wzywanym w charakterze świadków na rozprawy dyscyplinarne, zwracać należy koszty przejazdu również na podstawie art. 588 K. P. K., ponieważ art. 591 tego kodeksu nie ma w postępowaniu dyscyplinnarym analogicznego zastosowania.

Jednakże według wyjaśnienia Prezydium Rady Ministrów w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu nr 51 - 3/7 z 16 czerwca 1937 r., wezwania funkcjonariuszów państwowych na rozprawę dyscyplinarną w charakterze świadków, w celu wyjaśnienia okoliczności, pozostających w związku z wykonywaniem ich urzędu lub służby, powinny komisje dyscyplinarne skierowywać nie bezpośrednio do danego funkcjonariusza, lecz do jego władzy przełożonej, która w każdym przypadku wydałaby zlecenie odbycia podróży służbowej. W tych wypadkach należności świadków w postępowaniu dyscyplinarnym byłyby przyznawane według norm, ustalonych dla podróży służbowych.

Świadkom, którzy są funkcjonariuszami państwowymi, należy przyznawać strawne w wysokości diet, przysługujących im w razie podróży służbowych.

II. Przy ustalaniu należności biegłych i tłumaczy należy stosować następujące zasady:

Biegli i tłumacze winni otrzymać pokrycie wydatków niezbędnych do wykonania swej pracy, mimo że art. 589 K. P. K. nie ma analogicznego zastosowania w postępowaniu dyscyplinarnym, oraz otrzymać za swą pracę wynagrodzenie, bowiem nie ma podstawy prawnej do żądania od nich bezpłatnego wykonania tej pracy.

Przy przyznawaniu biegłym i tłumaczom, nie będącym funkcjonariuszami państwowymi, zamieszkałym poza siedzibą komisji dyscyplinarnej, zwrotu kosztów przejazdu należy stosować analogicznie postanowienia art. 588 § 3 K. P. K., przy czym w razie odbycia podróży częściowo koleją, częściowo zaś innymi środkami lokomocji należy przyznawać im zwrot kosztów faktycznie poniesionych, ale tylko do wysokości ceny biletu kolejowego trzeciej klasy w pociągu osobowym na odległość między miejscem zamieszkania a siedzibą komisji dyscyplinarnej. Zwrot kosztów dojazdów do i z dworca kolejowego im nie przysługuje.

Biegli i tłumacze wyznaczeni spośród funkcjonariuszów państwowych zasadniczo nie mają prawa do wynagrodzenia, można jednak w miarę okoliczności, w razie wykonywania pracy związanej z obowiązkami biegłego lub tłumacza poza przepisanymi godzinami urzędowymi przyznać im wynagrodzenie za godziny nadliczbowe.

W sprawie zwrotu kosztów przejazdu i strawnego biegłych i tłumaczy wyznaczonych spośród funkcjonariuszów państwowych należy analogicznie stosować przepisy niniejszego okólnika o należnościach urzędników państwowych, wzywanych w charakterze świadków na rozprawy dyscyplinarne.

III. Gdy uwolniony od winy jest funkcjonariusz państwowy w czynnej służbie, bądź b. funkcjonariusz państwowy względnie funkcjonariusz w stanie spoczynku, koszty podróży przysługują według norm, ustalonych dla funkcjonariuszów państwowych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 28 marca 1934 r. o należnościach w razie pełnienia czynności służbowych poza zwykłym miejscem służbowym oraz w razie przeniesienia na inne miejsce służbowe (Dz. U. R. P. nr 35 poz. 320), zmienionym rozporządzeniami Rady Ministrów z dn. 23 maja 1935 r. (Dz. U. R. P. nr 39, poz. 272) oraz z dnia 2 lipca 1936 r. (Dz. U. R. P. nr 54, poz. 393).

Nadmienia się przy tym, że wzrot omawianych wyżej kosztów następuje bez diet.

IV. Równocześnie traci moc obowiązującą okólnik nr 56 z dnia 15 czerwca 1935 r. (BP-10504/35) w sprawie należności świadków i biegłych w postępowaniu dyscyplinarnym i okólnik nr 100 z dnia 6 października 1936 r. (BP-17145/36) w sprawie należności w postępowaniu dyscyplinarnym.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego
W. Świętosławski.

99.

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO

Odpis.

Warszawa, dnia 5 stycznia 1938 r.
nr II W-10548/37.

Propaganda wstrzemięźliwości od alkoholu w szkołach.

W związku z organizowanym przez Polską Ligę Przeciwalkoholową w dniach 1 — 8 lutego 1938 r. „Tygodnia Propagandy Trzeźwości" Ministestwo zarządza, by zwrócono uwagę młodzieży szkół powszechnych i średnich na zagadnienie alkoholizmu i potrzebę jego zwalczania. Może to nastąpić albo drogą odpowiedniej pogadanki przeprowadzonej na całej lub części lekcji przez opiekuna klasy, lub wyznaczonego nauczyciela, albo wykładu, wygłoszonego dla całej młodzieży lub jej grup złożonych z kilku klas, albo też drogą umieszczenia w szkole afiszów bądź ulotek propagandowych, napisów zawierających okolicznościowe sentencje. Wygłoszenia wykładów powinni się podjąć lekarze szkolni, lub interesujący się zagadnieniem nauczyciele.

Równocześnie Ministerstwo podaje do wiadomości, że podobnie jak w latach ubiegłych Polska Liga Przeciwalkoholowa w Poznaniu (Podgórna 12-b) ogłasza celem zachęcenia uczniów do głębszego zajęcia się zagadnieniem alkoholizmu konkurs z nagrodami za najlepsze opracowanie tematu: „Trzeźwość warunkiem dobrobytu". Spośród prac zakwalifikowanych, a nadesłanych w liczbie najwyżej 2 z każdej klasy do 1 kwietnia 1938 r. pod adresem Polskiej Ligi Przeciwalkoholowej wybierze komisja fachowa złożoną z grona nauczycieli abstynentów najlepsze i wyróżni je nagrodami w postaci książek. Wynik konkursu poda Liga Kuratoriom i zainteresowanym szkołom do wiadomości.

W szkołach powszechnych konkurs należy ograniczyć do uczniów (nic)

klasy	IV	w szkołach	st.	I - go
„	VI	„	„	II - go
„	VI i VII	„	„	III - go

W załączeniu podaje się bibliografię, mogącą służyć do opracowania zagadnienia zarówno nauczycielom jak uczniom

Dyrektor Departamentu
(—) Dr M. Pollak

BIBLIOGRAFIA.

I. *Wydawnictwa treści ogólnej traktujące o alkoholiźmie.*

Duchowicz Bronisław Dyr. — O napojach alkoholowych i alkoholiźmie.*) Z 20 rycinami. Lwów — Warszawa 1931 str. 91 c. zł 2.

Skiba Mikołaj — Wykłady o alkoholiźmie. Z 48 rycinami w tekście**). Lwów 1929, str. 140 c. zł 2.50 (Obejmuje całość zagadnienia).

Ks. Niesiołowski Kazimierz; Sprawa alkoholizmu w zarysie. Poznań 1937 r. 50 gr. Nakł. Katol. Związku Abstynentów.*).

II. *Alkoholizm jako klęska społeczna.*

Bunge Dr — Zatrucie i zwyrodnienie. Poznań, 1927 str. 31, c. 0.20.

Wachholz Prof. Dr. — Alkoholizm a przestępstwo. Kraków. 1927 str. 16 c. 0.50.

III. *Alkoholizm, a życie gospodarcze.*

Skiba Mikolaj — Alkoholizm, jako zagadnienie gospodarcze w Polsce.**). W — wa 1932, str. 80 c. 1.50.

---

*) nadaje się dla młodzieży.
**) nadaje się dla starszej młodzieży.

IV. *Alkohol a zdrowie.*

Chodźko Witold Dr — Alkoholizm, a umieralność mężczyzn. W-wa 1935. str, 7**)

Gantkowski P. Prof. Dr — Próba analizy obecnych podstaw naukowych walki z alkoholizmem. W-wa 1934. str. 7. c. 0.20.

„Na straży zdrowia" Miesięcznik pod red. Dr M. Kacprzaka. Nr 10 z r. 1936*) poświęcony sprawie alkoholizmu. Liczne rysunki. str. 16 c. 0.20.

Szulc Gustaw Dr — Czy alkohol jest pożywieniem. W-a 1934. str. 10 c. 0.20.

Skokowska - Rudolfowa Maria Dr — Alkoholizm i gruźlica. W-wa 1929 str. 11.

Wroczyński Czesław Dr — Alkoholizm i chorobowość wśród kolejarzy**). W-wa, 1932, str. 8 c. 0.30 (traktuje nie tylko o kolejarzach).

„Rocznik Psychiatryczny" Nr XVI (poświęcony zagadnieniu alkoholizmu). W-wa 1931, str. 209 c. zł. .5.00.

V. *Alkoholizm, a życie psychiczne.*

Konorski J. Dr i Miller S. Dr — Działanie alkoholu na korę mózgową z punktu widzenia fizjologii. W-wa 1937, str. 12.

Piotrowski Al. Dr — Wpływ wyskoku na umysł, wolę oraz życie moralne człowieka. Poznań, 1929 str. 12. c. 0.10.

VI. *Zagadnienie alkoholizmu na terenie szkoły.*

Duchowicz Bronisław Dyr. — Dlaczego i w jaki sposób szkoła powinna walczyć z alkoholizmem. Poznań 1928, s. 84.

Gogulska Helena — Nauczycielstwo i klęska alkoholizmu W-wa 1931, str. 4, c. 0.05.

Hrabin Kazimierz Dyr. — Narkomanie w szkole (I. Alkoholizm. II. Eteryzm. z 16 tablicami wykresów w tekście). Z przedmową Doć. Dr. Szulca. W-wa 1934. str. 32, c. zł 1.

Hruzewicz - Nieczaj Jarosław Dr — Alkoholizm wśród dzieci szkół powszechnych ujęty liczbowo. Mies. „Trzeźwość" nr z marca i czerwca 1937.

Szymański Jan — Alkoholizm jako czynnik zwyrodnienia rasy, a szkoła. W-wa 1928, str. 8, c. 0.20 (druk w „Szkole Specjalnej").

Ulbricht W. — Szkoła, a zagadnienie alkoholizmu. Spolszczyli M. A. Niesiołowscy. Poznań, 1929. str. 144. c. zł. 2.

VII. *Alkoholizm, a sport.*

Dauchim Paul Dr — Sport i alkoholizm (przekład z francuskiego rękopisu)**) W-wa 1937' str. 4. c. 0.05.

Szulc Gustaw Doc. Dr — Alkohol, a zagadnienie wychowania fizycznego**). W-wa, 1936, str. 7, c. 0.20.

Szymański Jan — Sport i alkoholizm. Mies. „Trzeźwość", lipiec 1937**).

VIII. *Inne publikacje.*

Dedion M. R. Prof. — Odpowiedzialne stanowisko kobiety w walce z alkoholizmem**). Poznań, 1935, str. 11 c. 0.10.

Gogulska Helena — Czuwaj — harcerzu. W-wa 1933, str. 10, c. 0.20*).

Obszerniejszą bibliografię podaje „Katalog składnicy wydawnictw przeciwalkoholowych Towarzystwa „Trzeźwość" w Warszawie" — W-wa 1938, który wspomniane Towarzystwo (W-wa, Oboźna 4 m. 28) wysyła na żądanie bezpłatnie.

*) nadaje się dla młodzieży.

**) nadaje się dla starszej młodzieży.

KURATORIUM
OKRĘGU SZKOLNEGO LUBELSKIEGO
W LUBLINIE

—

Dnia 19 stycznia 1938 r.
Nr O-540/38.

Sprawa: **Propaganda wstrzemięźliwości od alkoholu w szkołach.**

do wiadomości i zastosowania.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) S. Klebanowski

100.

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO

—

Warszawa, dnia 12 stycznia 1938 r.
Nr III-H-6474/37.

Wystawianie świadectw absolwentom III klasy gimnazjum kupieckiego.

Na zapytanie jednego z Kuratoriów Okręgów Szkolnych Ministerstwo wyjaśnia, że w czteroletnich niepaństwowych gimnazjach kupieckich absolwenci klasy III albo mogą przejść do klasy IV, albo zakończyć naukę i pójść do pracy zawodowej. Wobec tego młodzieży, która ma zamiar kontynuować naukę w klasie IV, należy wydawać po klasie III normalne świadectwa roczne, tym zaś, którzy kończą naukę na kl. III, należy wydać świadectwa ukończenia trzyletniego gimnazjum kupieckiego. Młodzieży, która wyrazi chęć zakończenia nauki w klasie III i pójścia do zawodu, szkoły powinny ułatwiać otrzymanie pracy, a zwłaszcza pracy w zawodzie kupieckim. W tym celu należy zalecić dyrekcjom szkół porozumienie się z odpowiednimi przedsiębiorstwami i organizacjami gospodarczymi.

Dyrektor Departamentu
(—) Jan Firewicz.

*) nadaje się dla młodzieży.

KURATORIUM
OKRĘGU SZKOLNEGO LUBELSKIEGO
W LUBLINIE

—

Dnia 19 stycznia 1938 r.
Nr III-989/38.

Sprawa: **wystawianie świadectw absolwentom III klasy gimnazjum kupieckiego.**

do wiadomości i stosowania.

p. o. Naczelnika Wydziału

Inż. E. Szrot.

101.

KURATORIUM
OKRĘGU SZKOLNEGO LUBELSKIEGO
W LUBLINIE

—

PISMO OKÓLNE

z dnia 15 stycznia 1938 r. nr O-541/38.

w sprawie: stypendyści gminni a norma zwolnień.

Na podstawie wyjaśnienia Ministerstwa W.R. i O.P. z dnia 7 stycznia 1938 r. nr. I R - 9071/37 Kuratorium podaje, że stypendystów gminnych, korzystających ze zwolnień od opłaty taksy administracyjnej w myśl okólnika Ministerstwa W.R. i O.P. z dnia 6 sierpnia 1936 r. (Nr II P-5162/36) w sprawie pomocy w kształceniu wybitnie zdolnych uczniów dzieci rolników (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. nr. 6, poz. 126), nie należy wliczać ani do podstawy obliczenia procentowej granicy zwolnień, ani do dozwolonej normy zwolnień.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) S. Klebanowski

102.

KURATORIUM
OKRĘGU SZKOLNEGO LUBELSKIEGO
W LUBLINIE

PISMO OKÓLNE

z dnia 15 stycznia 1938 r. nr I-27407/37

w sprawie ćwiczeń wojskowych nauczycieli.

Zdarzają się wypadki, iż nowozatrudnieni nauczyciele nie zawiadamiają właściwych władz wojskowych o objęciu stanowisk nauczycielskich, skutkiem czego powodują powoływanie ich na ćwiczenia wojskowe w czasie zajęć szkolnych.

Późniejsze prośby o zmianę terminu ćwiczeń na okres letni narażają władze wojskowe na duże trudności, a w konsekwencji spowodować mogą nieudzielanie odroczeń.

W związku z powyższym Kuratorium przypomina o konieczności przestrzegania przez Dyrekcje i Inspektoraty Szkolne postanowień § 390 rozporządzenia Ministra Spraw Wojskowych w sprawie wykonania ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej (Dz. U. R. P. nr 31/30 r. poz. 270) i powiadamiania z początkiem roku szkolnego właściwych powiatowych komendantów uzupełnień o powierzeniu oficerom rezerwy stanowisk nauczycielskich.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) S. Klebanowski.

KOMUNIKATY.

103.

Komunikat w sprawie Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich w r. szk. 1938/39.

W roku szkolnym 1938/39 czynne będą na Państwowych Wyższych Kursach Nauczycielskich następujące grupy: humanistyczne: (j. polski, historia) w Krakowie i Warszawie, geograficzno-przyrodnicza we Lwowie i Warszawie, matematyczno — przyrodnicza (matematyka, przyroda żywa i martwa) w Poznaniu i Warszawie; rysunków i zajęć praktycznych (dla mężczyzn) w Warszawie, oraz śpiewu i wychowania fizycznego (dla mężczyzn i kobiet) w Poznaniu.

Oprócz urlopów płatnych przewiduje się dla uczestników urlopy płatne za zwrotem kosztów zastępstwa na raty, względnie za zwrotem kosztów zastępstwa bez spłat ratalnych oraz bezpłatne.

Świadectwa zdrowia mogą wydawać prócz lekarzy powiatowych, także lekarze szkolni czynni przy szkołach państwowych. Lekarze szkolni jednak nie są obowiązani do bezpłatnego wydawania wspomnianych świadectw zdrowia. Do podań, oprócz załączników, wymienionych w Regulaminie W.K.N., należy dołączyć w miarę możności zaświadczenia z przesłuchanych kursów uzupełniających (wakacyjnych lub z lekcjami w ciągu r. szk.) i dowody prac (lekcyj próbnych, referatów), wykonanych na konferencjach rejonowych. Dowody te będą brane pod uwagę przy kwalifikowaniu podań.

Kandydaci, ubiegający się o urlop płatny za zwrotem kosztów zastępstwa na raty, winni zaznaczyć wyraźnie w podaniu oraz dołączyć deklarację według wzoru, podanego w Dzienniku Urz. z r. 1929, Nr. 4, poz. 42.

Termin wnoszenia podań upływa z dniem 1 kwietnia 1938 r.
Nr II P-1042/38.

104.

Komunikat o konkursie w sprawie przyjęcia na studia w Państwowym Instytucie Pedagogiki Specjalnej w Warszawie na rok szk. 1938/39.

Niniejszym ogłasza się konkurs w sprawie przyjęcia na studia w Państwowym Instytucie Pedagogiki Specjalnej przygotowującym nauczycieli do pracy w szkołach specjalnych dla dzieci anormalnych: głuchoniemych, niewidomych, umysłowo upośledzonych i moralnie zaniedbanych.

W roku szkolnym 1938/39 przewiduje się uruchomienie działu tylko umysłowo upośledzonych.

O przyjęcie do Instytutu mogą się ubiegać czynni stali nauczyciele (ki) publicznych szkół powszechnych posiadający:

1) pełne kwalifikacje nauczycielskie,
2) najwyżej 35 lat życia,
3) dobrą opinię o pracy.

Kandydaci po ukończeniu kursu będą obowiązani do pracy nauczycielskiej w szkołach, wskazanych przez Ministerstwo W.R. i O.P. przynajmniej w ciągu trzech lat. Nauczyciele, korzystający z płatnego urlopu na studia, którzy po ukończeniu studiów nie wywiążą się z własnej winy z przyjętego obowiązku 3-letniej pracy we wskazanych szkołach, będą obowiązani do zwrotu rocznego uposażenia.

Pierwszeństwo w przyjęciu na studia w Instytucie mają nauczyciele, którzy odbyli już praktykę w szkołach lub zakładach specjalnych. Pożądana jest znajomość jednego z obcych języków.

Podania do Ministerstwa W.R. i O.P. o przyjęcie do Instytutu należy wnosić w drodze służbowej najpóźniej do dnia 1 kwietnia r.b. dołączając do nich:

1) własnoręczny opis życia i pracy dotychczasowej,
2) metrykę urodzenia,
3) dokumenty, stwierdzające czas i rodzaj pracy oraz opinię o pracy,
4) świadectwa odbytych studiów w oryginałach,
5) dwie nienaklejone fotografie (wzór urzędowy) z własnoręcznym, czytelnym podpisem,
6) deklarację zobowiązującą do 3-letniej pracy w szkole, wskazanej przez władze szkolne.

Bezpośrednio przełożona władza służbowa dołączy wyciąg z wykazu stanu służby i kwalifikacyjnego oraz szczegółową opinię o kandydacie.

O ostatecznym przyjęciu do Instytutu zdecyduje **kolokwium, które odbędzie się 27 czerwca r.b.** (godz. 8 rano) w Instytucie Pedagogiki Specjalnej w Warszawie (Al. 3 Maja Nr. 18), polegające na pracy piśmiennej i zreferowaniu przez kandydata jednej ze wskazanych poniżej książek (stosownie do wyboru przez kandydata):

1) Baley S. Zarys psychologii w związku z rozwojem psychiki dziecka. Książnica Atlas (b.d.) 424 str.
2) Hessen S. Podstawy pedagogiki, Nasza Księgarnia, 1931, 428 str.
3) Dewey J. Szkoła a dziecko. Warszawa, Książnica Atlas.
4) Radlińska H. Społeczne przyczyny powodzeń i niepowodzeń szkolnych. Wyd. Nauk. Tow. Ped. 1937 r.
5) Joteyko J. Jedność szkolnictwa ze stanowiska psychologii i potrzeb społecznych, Warszawa, Nasza Księgarnia 1929 r.

Jednocześnie przy kolokwium tym kandydaci będą obowiązani wykazać się znajomością anatomii i fizjologii człowieka w zakresie podręcznika J. Sosnowskiego.

Kandydaci dopuszczeni do egzaminu wstępnego poddani będą na miejscu badaniu lekarskiemu dla stwierdzenia, czy stan ich zdrowia pozwoli im na studia.

Kandydaci, których egzamin wypadnie pomyślnie, będą przyjęci do Instytutu, o czym nastąpi osobne zawiadomienie.

Oprócz urlopów płatnych przewiduje się dla uczestników urlopy płatne za zwrotem kosztów zastępstwa na raty względnie za zwrotem kosztów zastępstwa bez spłat ratalnych oraz bezpłatne.

Wobec znacznego ograniczenia liczby urlopów płatnych, kandydaci winni wyraźnie zaznaczyć w podaniach, o jaki rodzaj urlopu proszą.

Podania kandydatów Inspektoraty Szkolne (Rady Szkolne Powiatowe) prześlą do Kuratoriów do dnia 12 kwietnia r.b. W podaniach tych znaleźć się powinny następujące dane:

1) Nazwisko i imię, wiek, wyznanie, stan cywilny,
2) stanowisko służbowe i miejsce pracy,
3) ilość lat pracy,
4) kwalifikacje,
5) znajomość języka obcego i jakiego.

Kuratoria Okręgów Szkolnych skierują te podania po skontrolowaniu zawartych w nich danych do Ministerstwa W.R. i O.P. z odpowiednimi wnioskami, opinią o pracy, uzdolnieniach ogólnych i pedagogicznych kandydatów **najpóźniej do dnia 30 kwietnia r.b.**

Ministerstwo W.R. i O.P. osobno zawiadomi Kuratoria, którzy ze zgłoszonych kandydatów mają przybyć na egzamin wstępny oraz którzy z nich zostali przyjęci na kurs w związku z wynikami egzaminu wstępnego.

Do Instytutu mogą być przyjęci w miarę wolnych miejsc, również wykwalifikowani nauczyciele (ki) prywatnych szkół powszechnych. Odnośni kandydaci winni do dnia 1 kwietnia złożyć do Ministerstwa za pośrednictwem właściwego Okręgu Szkolnego podania z następującymi załącznikami:

1) własnoręczny opis życia i pracy dotychczasowej, 2) metrykę urodzenia, 3) dokumen-

ty stwierdzające czas i rodzaj pracy, 4) świadectwa odbytych studiów w oryginałach, 5) dwie nienaklejone fotografie (wzór urzędowy) z własnoręcznym podpisem.

W instytucie obowiązują opłaty, przewidziane zarządzeniem Ministerstwa W.R. i O.P. z dnia 3 lipca 1934 r. Nr. I R-4700/34 Dz. Urz. Min. W.R. i O.P. Nr. 6 — 7, poz. 94).

W związku z powyższym opłatę za egzamin wstępny w wysokości zł 10 należy wpłacić do P.K. O. na konto 33306 Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej w Warszawie niezwłocznie po otrzymaniu zawiadomienia o dopuszczeniu do egzaminu wstępnego. (II P-278/38).

Komunikat.

W państwowym Instytucie Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, Al. 3 Maja Nr. 18, przewiduje się w r. szk. 1938/39 uruchomienie działu umysłowo upośledzonych. O przyjęcie do Instytutu mogą ubiegać się czynni stali nauczyciele (ki) publicznych szkół powszechnych i w miarę wolnych miejsc nauczyciele prywatnych szkół powszechnych. Termin składania podań upływa z dniem 1. IV. b. r. Kolokwium wstępne 27. VI. b.r. Szczegóły w prasie urzędowej i nauczycielskiej. (Nr. II P-278/38).

105.

Komunikat o konkursie w sprawie przyjęcia na studia w Państwowym Instytucie Nauczycielskim w Warszawie w roku szkolnym 1938/39.

Niniejszym ogłasza się konkurs na urlopy dla kandydatów na 1-szy rok studiów w Państwowym Instytucie Nauczycielskim w Warszawie w roku szkolnym 1938/39.

1. O przyjęcie mogą się ubiegać kierownicy (czki) i stali (łe) nauczyciele (ki) publicznych szkół powszechnych, szkół ćwiczeń i szkół specjalnych, którzy (re) nie później niż w roku 1935 uzyskali świadectwo ukończenia Wyższego Kursu Nauczycielskiego lub analogicznych studiów.

2. Przy przyjmowaniu będą przede wszystkim uwzględniane osoby, które wykazały szczególne zainteresowanie i uzdolnienia pedagogiczne oraz zamiłowanie do pracy o charakterze społecznym na terenie szkoły (zrozumienie wpływu czynników socjologicznych w poznaniu dziecka, współpraca szkoły z domem itd.).

3. Podanie o przyjęcie na 1-szy rok studiów należy wnieść drogą służbową do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego **w terminie do dnia 30 marca 1938 r.** i zaopatrzyć w następujące załączniki:

a) dokładny życiorys, własnoręcznie napisany z wyszczególnieniem przebiegu dotychczasowych studiów i praktyki nauczycielskiej. W życiorysie należy pomieścić sprawozdanie z dotychczasowej pracy wychowawczej dydaktycznej i społecznej, dołączając krótki referat na temat dokonanych przez petenta spostrzeżeń z życia dzieci na podstawie dotychczasowej praktyki,

b) świadectwa szkolne i egzaminacyjne oraz inne dowody dokonanych prac i odbytych studiów, np. zaświadczenia z udziału w kursach wakacyjnych (w oryginałach),

c) odpis wykazu stanu służby,

d) wykaz przestudiowanej do egzaminu lektury według wymagań podanych w komunikacie (Dz.Urz.Min.W.R. i O.P. z r. 1937, nr. 14, poz. 434),

e) deklarację według załączonego wzoru,

f) 2 nienaklejone fotografie z własnoręcznym czytelnym podpisem (format urzędowy).

Bezpośrednio przełożona władza służbowa dołączy ponadto wyciąg z wykazu kwalifikacyjnego oraz szczegółową opinię o kandydacie i prześle podanie kandydatów ze swego obwodu szkolnego do Kuratorium **w terminie do 15 kwietnia br.**

4. O ostatecznym przyjęciu do Instytutu rozstrzygnie kolokwium wstępne w Instytucie (Al. Ujazdowskie 20) w dniach 23, 24, 25 czerwca. O dniu egzaminu kandydaci dopuszczeni do kolokwium — będą zawiadomieni przez Dyrekcję Instytutu.

5. Wymagania przy egzaminie wstępnym (kolokwium) oraz warunki przyjęcia podane zostały w komunikacie Dyrekcji Państwowego Instytutu Nauczycielskiego (Dziennik Urz. Min. W.R. i O.P. Nr. 14, poz. 434 z dnia 31.XII. 1937 r.) oraz w Dziennikach Kuratoriów.

6. Kandydaci dopuszczeni do egzaminu wstępnego poddani będą na miejscu badaniu lekarskiemu dla stwierdzenia, czy stan zdrowia umożliwia im studia.

7. Nauczyciele przyjęci do Instytutu mogą otrzymać na pierwszy rok studiów, tj. na rok 1938/39, urlop płatny za zwrotem kosztów zastępstwa z rozłożeniem na raty na warunkach określonych w deklaracji, względnie urlop płatny za zwrotem kosztów zastępstwa bez spłat ratalnych lub bezpłatny.

Na drugi rok studiów — zależnie od wyników pracy w pierwszym roku studiów — udzielane będą w miarę możności urlopy płatne.

Składający podanie obowiązany jest wyraźnie podać, o jaki rodzaj urlopu prosi oraz zaznaczyć, czy będzie posiadał dostateczne środki finansowe na utrzymanie się w Warszawie, otrzymawszy na 1-szy rok studiów urlop płatny za zwrotem kosztów zastępstwa na raty lub bez rat względnie bezpłatny, gdyż na żadne subwencje liczyć nie można.

Kuratoria Okręgów Szkolnych (Wydział Oświecenia Publicznego w Katowicach) skierują do Ministerstwa podania kandydatów wraz z odpowiednimi wnioskami oraz z opinią o pracy, uzdolnieniach ogólnych i pedagogicznych **w terminie do 30 kwietnia 1938 r.**, załączając wykaz wszystkich kandydatów, który zawierać winien wyciągi

z podań ujęte w następujące rubryki: 1/Lp. 2/Nazwisko i imię, wiek, wyznanie, stan cywilny, 3/ Stanowisko służbowe i miejsce pracy, 4/ Ilość lat pracy, 5/ Kwalifikacje (według załączonych świadectw), 6/ Rok egzaminu W. K. N. i rodzaj urlopu otrzymanego na studia, 7/ Znajomość języka obcego i jakiego, 8/ Ostatnia ocena pracy, 9/ Stosunek do służby wojskowej i posiadany stopień wojskowy, 10/ Udział w pracy społecznej, w jakim charakterze, 11/ Udział w pracach niepodległościowych — ewentualnie odznaczenia, 12/ Wnioski Kuratorium, 13/ Uwagi.

Po rozpatrzeniu podań Ministerstwo zawiadomi Kuratoria (Wydział Oświecenia Publicznego), którzy z kandydatów dopuszczeni zostali do kolokwium wstępnego, a następnie, którzy z nich zostali przyjęci na pierwszy rok studiów w związku z wynikiem kolokwium wstępnego.

Liczba miejsc jest ograniczona, wobec tego będą mogli być przyjęci istotnie tylko wybitniejsi nauczyciele.

Słuchaczy Instytutu obowiązują zgodnie z zarządzeniem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 3 lipca 1934 r. Nr. I R — 4700/34 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6—7 z dnia 31 lipca 1934 r. poz 94) następujące opłaty:

Taksa za egzamin wstępny .... 10 zł
Taksa administracyjna roczna............80 zł
Taksa za egzamin końcowy...............35 zł

(II P — 906/38).

D E K L A R A C J A.

Prosząc o przyjęcie do Państwowego Instytutu Nauczycielskiego w Warszawie, niniejszym zobowiązuję się:

1) przestrzegać ściśle postanowień regulaminów, obowiązujących w Instytucie Nauczycielskim i zarządzeń Dyrekcji,
2) nie obejmować bez porozumienia z Dyrekcją Instytutu Nauczycielskiego żadnych zajęć ubocznych,
3) w razie uzyskania dla pracy w Instytucie Nauczycielskim, urlopu płatnego lub płatnego za zwrotem kosztów zastępstwa pracować niezależnie od zobowiązań, przyjętych uprzednio z powodu pobierania stypendium, czy urlopu — w ciągu lat czterech od daty ukończenia Instytutu w szkolnictwie na stanowisku, które wyznaczą mi władze szkolne najdalej w tymże okresie czasu.

Gdybym z własnej winy, czego ocenę pozostawiam władzom szkolnym, przerwał studia, lub po ich ukończeniu nie wypełnił zobowiązań wyżej wymienionych w punkcie 3, zobowiązuje się zwrócić do Skarbu Państwa całą kwotę, otrzymaną tytułem poborów służbowych w czasie studiów w Państwowym Instytucie.

(podpis)

Kierownik ....
Nauczyciel ....
szkoły ....klasowej w ....
w powiecie...................................
W.......................dnia......................193...... r.

106.

O nalepce Związku Strzeleckiego na dzień Imienin Marszałka Polski Edwarda Śmigłego - Rydza.

Na dzień Imienin Marszałka Polski Edwarda Śmigłego - Rydza wydał Związek Strzelecki w Wilnie odpowiednią nalepkę.

Wydawnictwo to stanowi hołd Związku Strzeleckiego dla Marszałka Polski i połączone jest z realizacją wykupna w Wilnie domu, w którym Wielki Marszałek Józef Piłsudski najdłużej zamieszkiwał jako uczeń gimnazjalny.

Na wydawnictwo to wyraził swą zgodę Marszałek Śmigły - Rydz, a na druk i kolportaż nalepki zezwolił Zarząd Główny Związku Strzeleckiego w Dzienniku Zarządzeń i Rozkazów nr 1 z dnia 31 stycznia 1938 r. p. 18.

Kuratorium zachęca młodzież szkolną do nabywania tej nalepki. Cena jej dla młodzieży wynosi 5 groszy.

107.

„Zbiór przepisów w zakresie administracji szkolnictwa".

Kuratorium zwraca uwagę na wydawnictwo pt.: *„Zbiór przepisów w zakresie administracji szkolnictwa"*, a w szczególności t. I pt.: „Kwalifikacje zawodowe nauczycieli szkół powszechnych", t. II pt.: „Ustrój i organizacja szkolnictwa" oraz t. III pt.: „Prawo szkół prywatnych" w opracowaniu dra Zygmunta Kwiatkowskiego, naczelnika wydziału prawnego Ministerstwa W. R. i O. P., oraz dra Stefana Białasa i Ludwika Ekerta.

Książki te, wydane nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych we Lwowie, zostały zalecone do użytku władz szkolnych przez Ministerstwo W. R. i O. P. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1937 r. nr 5, poz. 155 i nr 13, poz. 400 oraz z r. 1938 nr 1, poz. 14).

108.

Alojzy Mach — odczyty o Śląsku.

Na podstawie pisma Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 5 stycznia 1938 r. nr II S-11438/37 Kuratorium podaje do wiadomości, że p. Alojzy Mach

zamierza wygłosić w ciągu roku 1938 na terenie Okręgu Szkolnego Lubelskiego szereg odczytów o wartościach i znaczeniu Śląska dla życia państwowego.

Kuratorium zezwala, aby Dyrekcje szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych zachęciły młodzież klas starszych do wysłuchania tych odczytów w godzinach poza obowiązkowymi zajęciami szkolnymi.

Wysłuchanie tych odczytów winno mieć charakter zupełnie dobrowolny, a wysokość opłat za wstęp powinna być minimalna.

(Nr O-543/38).

109.

O XVII roczniku „Ochrony Przyrody".

Kuratorium zwraca uwagę szkół, że w miesiącu lutym br. opuścił prasę XVII rocznik „Ochrony Przyrody", wydany nakładem Państwowej Rady Ochrony Przyrody. Skład Główny: Kasa im. Mianowskiego, Instytut Popierania Nauki, Warszawa, Pałac Staszica, Nowy Świat 72.

110.

Film zawodoznawczy.

Kuratorium podaje do wiadomości, że Poradnia Zawodowa Warsz. Koła Stow. „Służba Obywatelska" wypożycza film zawodoznawczy, wykonany pod kierunkiem Ministerstwa W.R. i O.P. przy czynnym współudziale Poradni.

Omawiany film obejmuje następujące działy: kilimkarstwo i tkactwo, koronkarstwo i haftarstwo, introligatorstwo, fryzjerstwo, maślarstwo i serowarstwo, gospodarstwo domowe, jubilerstwo oraz wykonany obecnie zawód sprzedawczyni — które to zawody przede wszystkim powinny zainteresować uczennice, kończące szkoły powszechne. Ponadto na filmie opracowane są zawody: pielęgniarstwo, fotografia i ogrodnictwo, których nauka dostępna jest dla dziewcząt, posiadających świadectwo ukończenia 4-ch klas (nowego typu) gimnazjum ogólno — kształcącego. Poza ostatnio wymienionymi trzema działami, uczennicom tym należy również pokazywać gospodarstwo domowe (szkoły przysposobienia w gospodarstwie rodzinnym II stopnia, szkoły licealne gospodarcze) oraz maślarstwo i serowarstwo ze względu na istnienie kursu dla laborantek — mleczarek.

Warunki wypożyczenia filmu: 1) mozliwie wczesne zamawianie filmu (najlepiej w miesiącach grudzień — kwiecień), 2) koszt wypożyczenia całego filmu wynosi 22 zł.., 3) można wypożyczać dowolnie kompletowane działy — koszt wypożyczenia wynosi wtedy 2 zł. od działu, 4) instytucja wypożyczająca odpowiedzialna jest za całość taśmy filmowej (bardzo często mechanicy kinematografów, jeśli nie są kontrolowani pośpiesznie wyświetlając film — przerywają perforacje, zdzierają emulsję na źle oczyszczonych i wyregulowanych aparatach projekcyjnych), 5) instytucja wypożyczająca ponosi ponadto koszt przesyłki pocztowej (ubezpieczonej), 6) film może być wyświetlany tylko na dobrym aparacie projekcyjnym.

Czas trwania projekcji całego filmu wynosi prawie trzy godziny. Ze względów więc pedagogicznych należy bądź organizować 2 seansy (6 zawodów i 7 zawodów), bądź po wyświetleniu 7 działów robić przerwę 15 — 20 minutową.

Wyświetlanie filmu zawodoznawczego powinno być poprzedzone wygłoszeniem na terenie szkół pogadanek o wyborze zawodu i o zawodach, objętych filmem.

Na życzenie — Warsz. Poradnia Zawodowa może wysłać komplet pogadanek za opłatą 90 gr.

111.

W sprawie nieodebranych akcji Banku Polskiego.

Kuratorium jest w posiadaniu nieodebranych akcji Banku Polskiego i gotówki pochodzącej z wymiany kuponów i nadpłat przez następujące osoby (b. nauczycieli Okręgu Szkolnego Brzeskiego):

Elżbietę Łukaszewiczównę,
Barbarę Stoćko,
Annę Kobiankównę,
Helenę Stadniewicz,
Eudokię Pawliszyk,
Mikołaja Bohdanowicza,
Helenę Nowikową
i Antoniego Hermana.

Kuratorium prosi o wezwanie zainteresowanych by zgłosili miejsce swego pobytu i udowodnili prawa do akcyj. —

Część nieurzędowa.

MARIA KOSSOWSKA

LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA W SZKOLE POWSZECHNEJ NA TLE LEKTURY PODSTAWOWEJ, WYMAGAŃ PROGRAMU NAUKI I — CZYTELNIKA.[1])

Lektura uzupełniająca stanowi bardzo ważny odcinek naszej pracy zarówno w zakresie nauczania jak i wychowania. Jest więc rzeczą zupełnie zrozumiałą i naturalną, że czasopisma dydaktyczne i pedagogiczne zamieszczają na swych ła-

[1]) Referat wygłoszony dnia 14.XII 1937 w czasie wystawy „Polskiej książki dla dzieci", zorganizowanej przez Lub. Koło Zw. Bibliotekarzy Polskich.

mach wiele artykułów i rozpraw o lekturze uzupełniającej w szkole powszechnej i średniej. Na usługach tematu znalazły się najwybitniejsze pióra w Polsce, jak prof. Klemensiewicza, dra Saloniego, Kammera, Szelejewskiego i innych. Artykuły o lekturze w szkole powszechnej dotyczą przede wszystkim metodycznej strony zagadnienia. Uważam więc za zbędne mówić o stronie tematu gruntownie przepracowanej, gdyż nie ma potrzeby wyważać drzwi otwartych. Zagadnienia te chcę rozważyć z innej strony.

Wykaz lektury uzupełniającej dla szkoły powszechnej podało M. W. R. i O. P. w okólniku Nr 54 z dn. 6 sierpnia 1935 r. (L.II. R. 3202/35). Obejmuje on jak dotąd 87 książek i książeczek dla młodzieży w wieku szkoły powszechnej. Lektura tych książek ma ułatwić realizowanie naczelnych postulatów programu nauczania, ma pomóc w żmudnej i odpowiedzialnej pracy wychowania człowieka. Ze względu na jej znaczenie w pracy szkolnej nie od rzeczy może będzie rzucić okiem na jej całość i wytworzyć sobie nie jasny obraz, bo tu wymagałoby wiele czasu, ale chociaż sylwetkę lektury uzupełniającej. O taką próbę chcę się pokusić i z tego punktu widzenia mówić o lekturze uzupełniającej.

Chcę zastanowić się nad tym, w jakim stopniu lektura uzupełniająca ułatwia realizację celów programu, jak oddziaływa na młodzież, jakie zawiera wartości wychowawcze.

Tyle od strony wymagań programu. Pozostaje jeszcze — odbiorca książki — dziecko. I tu warto także zatrzymać się chwilę, zadając sobie pytanie, czy książka ze spisu lektury uzup., spisu urzędowego, z którego wybiera się materiał nawet na lekcje j. polskiego, czy ta książka daje dziecku zadowolenie, czy zaspokaja jego wymagania? Jeżeli tak, to jakimi środkami wyrazu operują pisarze, by zaspokoić wymagania młodych czytelników, by ich do książki przyciągnąć.

W zakończeniu chciałam podzielić się spostrzeżeniami z własnego doświadczenia o rozkładaniu materiału z lektury uzupełn. na przestrzeni roku szkolnego.

I.

Lektura uzupełniająca na tle lektury podstawowej, w oświetleniu celu programu: „Poznanie Polski i jej kultury".

Podstawowym materiałem, na którym dziecko szkoły powszechnej uczy się obcować z książką, czytać ją, zaznajamiać się z jej układem i treścią, odkrywać jej wartości i zdawać sobie z nich sprawę, wypracowywać sobie dla niej szacunek i pragnąć jej — to podręcznik do nauki języka polskiego. — „Książka do polskiego", zamykając w swych okładkach treść o dużych wartościach etycznych i estetycznych, książka o przejrzystym układzie umożliwia dziecku wypracowanie w sobie należytego do niej stosunku.

Na treść tej podstawowej lektury dziecka szkoły powszechnej składają się odrębne, małe całości — czytanki, drobne wiersze oraz urywki większych utworów prozaicznych i poetyckich. Wszystko stanowi w myśl wymagań programu planową, zwartą całość.[1]) Osią grupującą dokoła siebie treść czytanek, nie tylko w obrębie klasy, ale i całej szkoły, jest *Polska i jej kultura*.

Z kart podręcznika dziecko uczy się o tych ludziach, co Polskę i jej kulturę tworzyli. Dowiaduje się, jak w ciężkich walkach, znojnych trudach i zmaganiach się z przeciwnościami, ujawniali to, co naród miał w sobie najwznioślejszego, najszlachetniejszego, najpiękniejszego. Dowiaduje się, że wybitne jednostki narodu wytyczają mu cele i wskazują drogi do ich realizacji, że krzepią naród w chwilach upadku, dodają mu sił w zwątpieniu. Poznaje, jak wiele tu zdziałali wielcy nasi pisarze mocą słowa drukowanego, o którego potędze tak wiele nasz naród może powiedzieć, a którego siłę tak bardzo cenił Twórca naszej niepodległości. Zaznajamia się z tym, jak milowe przestrzenie w pracy dla postępu i dobra ludzkości przebiegały takie jednostki, jak Łukasiewicz, Skłodowska, a na wyżyny sztuki wznosili się, przysparzając chwały Ojczyźnie tacy, jak Stwosz, Chopin, Wyspiański. Stwierdzają, że naród okrywa się sławą zwycięstw militarnych czy kulturalnych przez wybitne z siebie wydane jednostki, że one stanowią o kulturze narodu, bo w ich rękach leży inicjatywa i plan działania, przez nie wyzwala się narodowa siła, moc i hart ducha.

Tyle mówią dziecku szkoły powszechnej o Polsce i jej kulturze karty „książki do polskiego" na przestrzeni trzech ostatnich lat szkoły powszechnej. Wiedza z tego źródła zdobyta stanowi zamknięty podstawowy krąg, za szczupły jednak, by dziecko z nim tylko mogło wyjść w świat. Należy ciasny krąg zdobytych wiadomości rozszerzyć i pogłębić lekturą. Szukamy odpowiedniej książki.

Czy taką w spisie ministerialnym znajdziemy?

Uważne tylko przeczytanie samego spisu tytułów wykazu łatwo pozwoli zorientować się i wybrać z całości niewielki cykl książek stanowiących w danym zakresie *(poznawania Polski i jej kultury)* także planowo zamknięty krąg w obrębie trzech najstarszych klas szkoły powszechnej. Wymienione chociażby takie tytuły, jak: Historia żółtej ciżemki, Tajemnica zegara królewskiego, Bitwa pod Raszynem, Echa leśne, Mocni ludzie, Przelotne ptaki, Od Sybiru do Belwederu, Gdzie widziałem Komendanta, Ludzie prawdziwi, Nafta... Nafta... Nafta... Badacz dalekiej północy, Syn Kujaw, — i pobieżny tylko przegląd ich treści mówią, że one pozwolą dziecku pogłębić znajomość zjawisk kulturalnych w życiu naszego narodu, poczynając od czasów odległych, kończąc na zagadnieniach ostatniej doby. Nazwiska autorów: Sieroszewskiego, Żeromskiego, Konarskiego, Domańskiej, Ossendowskiego, Kossowskiego, zapewniają, że dziecko na przeczytanych książkach pracy w tym kierunku nie zamknie, że głód rozbu-

---

[1]) Uwagi do cał. progr. str. 262.

dzony będzie rósł, a młody czytelnik będzie sam z książką w ręku rozszerzał i pogłębiał szczupły zakres wiedzy zdobytej na lekcjach j. polskiego.

* * *

Lektura uzupełniająca na tle lektury podstawowej w świetle celu programu: Rozszerzenie tematu na świat cały.

Poznanie Polski i jej kultury jest tylko jednym z celów programu szkolnego i jednym z ogniw w układzie podręczników szkolnych. Już podręcznik klasy piątej w swej treści ,na którą składają się obrazy z życia różnych krain polskich, obejmuje cykl czytanek „Na pograniczu" przenosi wyobraźnię dziecka z ziem ojszczystych na ziemie i do życia najbliższych sąsiadów. „W klasie szóstej tematy rozszerzają się stopniowo na całą Europę i świat w ten sposób, że jednak zachowuje się związek z Polską i uzupełnia się znajomość kultury polskiej".[1]) Przegląd spisu rzeczy podręcznika klasy szóstej przekonywa, że postulat programu przez lekturę podstawową uwzględniony został całkowicie. Obok cyklu: „Tu był Polak" — są „Odwiedziny u krewnych," „Dalsi znajomi"; „Na koniec świata", obok cyklu „Co daliśmy światu" — dla jego rozszerzenia i pogłębienia spotykamy cykle: Wśród odkryć i wynalazków", „Przy wspólnym warsztacie".

W klasach szóstej i siódmej szkoły powszechnej dziecko rozszerza krąg własnych doświadczeń przez doświadczenia swych rówieśników z innych krajów. Poznaje życie i obyczaje obcych ludów, zwraca uwagę na umiejętność przystosowywania się ludzi do różnych warunków bytu. Przygląda się pracy ludzkiej nad opanowaniem przyrody i zamienianiu dzikich ostępów na osiedla kulturalne, podziwia i nabiera szacunku dla ludzkiej umiejętności kształtowania i naginania istniejących warunków dzikiego bytowania do cywilizacyjnych celów. Poznaje czyny wielkich ludzi i ich pracę dla dobra ludzkości, uczy się ją cenić i rozumieć, że praca dla dobra ogólnego nie może wypływać i nie wypływa z chęci dogadzania ambicji, czy miłości własnej, a twarda to służba i obowiązek ludzki na obranym posterunku. Pojmuje, że gmach dobra, postępu, kultury, to własność ogólnoludzka, to gmach wzniesiony wspólnymi siłami wszystkich krajów i narodów, że w gmachu tym lśni niejedna polska cegiełka w jakości swej nie ustępująca obcym wytworom.

Tyle o krajach i życiu obcych ludzi na szerokim świecie dla pogłębienia znajomości Polski i jej kultury dowiaduje się dziecko z lektury podstawowej.

Uzupełnienie dla opracowanych tematów, ich rozszerzenie i pogłębienie z łatwością znajdujemy w następującym spisie utworów: „Młodzież w pięciu częściach świata", „Nad dalekim cichym fiordem", „Duńskie serce", Serce", „Chata wuja Toma", „Młody wygnaniec", „W krainie niedźwiedzi", „Pierwsza księga dżungli", „Druga księga dżungli", „W pustyni i w puszczy", „Franek na szerokim świecie", „Chłopcy z placu broni", „Pierwsze pomysły wielkiego wynalazcy", „Na Jamboree" i innych.

Utwory te o bardzo dużych walorach wychowawczych, pióra naszych i obcych pisarzy, zawierają wiele materiału poznawczego. Dostarczają one dziecku możności porównywania życia własnego narodu z życiem innych narodów, pozwalają przez zbliżenie się do kultury innych krajów wniknąć bardziej i zastanowić się nad kulturą własnego kraju. Przez możność zestawienia życia własnego narodu z życiem innych uświadamia sobie dziecko łączność i współzależność kulturalną wszystkich narodów, otwiera oczy na szeroki świat: przez porównanie pobudza się do rozumowania i wysnuwania wniosków. Książki te i zagadnienia w nich poruszane mogą stać się pomocne w kształceniu młodzieży na świadomych swych obowiązków, twórczych obywateli Rzeczypospolitej.

* * *

Lektura uzupełniająca na tle lektury podstawowej, w świetle celu programu.

„Wytworzenie głębokiej i zasadniczej więzi między wszystkimi obywatelami Polski, wszystkimi jej warstwami społecznymi, podstawowej wspólnoty, możności porozumienia się i zrozumienia".

Program wyraźnie zaznacza, że do realizacji tego celu pracy szkolnej ma się walnie przyczynić język polski. I szłusznie! Przedmiotem na j. polski jest przecież człowiek rzucony na uprzednio przygotowane tło geograficzne, przyrodnicze i historyczne. Wymieniony cel programu ma charakter wybitnie humanitarny i wybitnie życiowy, współczesny. To nie bezkrytyczne, dawne rozmyślanie i zatapianie się w przeszłości, to bezpośrednie wejście w życie, bo tylko teraz, dziś, codzień i na przyszłość można i należy realizować to, co program określa jako wytwarzanie głębokiej i zasadniczej więzi między wszystkimi obywatelami Polski.

Wejść w życie, wytworzyć w nim zasadniczą więź między wszystkimi obywatelami Polski, osiągnąć możność porozumienia się i zrozumienia — można przede wszystkim przez pracę.

Podstawowa lektura dziecka szkoły powszechnej spełnia to zadanie. Podręcznik ukazuje dziecku pracę jego ojca, brata, krewnego, znajomego, rodaka. O szarej codziennej pracy mówią w podręcznikach takie cykle czytanek: „W cieniu kominów" — kl V, „Przy wspólnym warsztacie" — kl. VI, „Cześć pracy" — kl. VII. Podręcznik czasami trochę sztucznie preparowany, często w czytankach o bardzo dużych walorach artystycznych ukazuje bohaterstwo codziennej szarej pracy. Dziecko uczy się z kart książki szacunku dla niej, rozumienia ważności najmniejszego jej odcinka, pojmuje, że „cała ziemia jest jakby opleciona, powiązana tą pracą człowieka, która od jednego do drugiego przechodzi, odmienia się

[1]) Program. Uwagi str. 276.

wraca i każdego: Polaka i Anglika, Francuza i Niemca, Murzyna i białego ze sobą nawzajem łączy". [1])

Tematów do pogłębiania wymienionych zagadnień dostarczają w lekturze uzupełniającej przede wszystkim pióra pisarzy współczesnych. To Morcinek, Zarembina, Boguszewska, Dąbrowska, Górska — zdemokratyzowali lekturę dla młodzieży. Przez książkę wprowadzili młodzież w życie i to w życie takie, o jakim nie śniło się nawet w pięknie wydawanych przedwojennych opowieściach „dla grzecznych dzieci". W bohaterach utworów tych pisarzy dziecko bez trudu poznaje własnego ojca ,matkę lub kogoś bliskiego, pracującego w fabryce, kopalni, w sklepie ,przy robotach publicznych itd.

Takie książki, jak: „Czerwone węże", „Dzieje węgla", „Zuch", „Tajemnica Czeremoszu", „W zadymionym słońcu", „Zdobycie serc", „Dzieci znikąd", „Ludzie są dobrzy", „Narodziny serca", „Dom wielki jak świat", „Za zielonym wałem", „Chłopcy z ulic miasta", „Nad czarną wodą" i inne, uczą młodzież ufnego spojrzenia w życie, umożliwiają jej samodzielne odkrywanie i wydobywanie tego, co ono zawiera w sobie najbardziej wartościowego: szacunek i zrozumienie dla pracy i wiarę w człowieka.

* * *

Lektura uzupełniająca w świetle postulatu programu: ...... „Działanie w tym kierunku (wszechstronny rozwój osobowości ucznia) tylko wtedy będzie skuteczne, kiedy zbudzi i wyrobi w młodzieży swoiste siły i dążenia, skierowane ku własnemu rozwojowi". [2])

W poprzednich rozważaniach starałam się wykazać, że zarówno lektura podstawowa jak i uzupełniająca dostarczają wiele wartościowego materiału i ułatwiają wypełnianie naczelnych postulatów programu nauczania i wychowania którymi są:

1. Poznanie Polski i jej kultury.
2. Pogłębienie znajomości kultury polskiej przez zetknięcie się z kulturą innych narodów i krajów.
3. Przysposobienie do umiejętności osiągania w życiu głębokiej i zasadniczej więzi między wszystkimi obywatelami Polski i wszystkimi jej warstwami społecznymi.

Takie są ramy, obejmujące całokształt pracy w szkole powszechnej. Zadanie niełatwe! — Rozumieli to twórcy programu, dodając, że „działanie w tym kierunku tylko wtedy będzie skuteczne, kiedy zbudzi i wyrobi w młodzieży swoiste siły i dążenia skierowane ku własnemu rozwojowi". Tak! — Iść stale w górę może tylko jednostka dobrze świadoma swych obowiązków, dobrze czująca moc swych sił i zwiększająca stale ich zasób. Droga do tego — to ciągłe *samokształcenie* — bo tak chyba tylko można rozumieć wymienioną myśl programu.

W jakich kierunkach należało by zwrócić możliwości młodzieży, jak jej pomóc, jakie książki podsunąć, by mogła pracować nad rozwojem własnych sił?

Zdaje mi się, że dla ułatwienia pracy należało by to zagadnienie rozłożyć na kilka bardziej szczegółowych i wyodrębnić na przykład takie kierunki:

1. rozwój sił intelektualnych
2. rozwój sił moralnych, sublimowanie instynktów, przetwarzanie burzycielskich i niszczycielskich sił na twórcze
3. rozwijanie zrozumienia o konieczności społecznej i państwowej użyteczności człowieka i odpowiedzialności za pracę na każdym posterunku,
4. zrozumienie dla potrzeby rozwoju sił fizycznych jednostki, mających znaczenie nie tylko jednostkowe, ale społeczne i państwowe.

Można by listę tych kierunków mnożyć. Ograniczam się do tych, które wydają mi się najogólniejsze i najkonieczniejsze. — Zrobiłam tę analizę po to, by łatwiej móc zastanowić się, czy w ministerialnym wykazie lektury znajdujemy materiał, który można będzie jako materiał o wymienionych wyżej wartościach podsuwać młodzieży.

Odpowiem krótko — tytułami. Za książki budzące wynalazczość, inicjatywę można by uważać następujące: „Badacz dalekiej północy", „Pierwsze pomysły wielkiego wynalazcy", „Wśród kosmatych ludzi", „Przypadki Robinzona Cruzoe", „W pustyni i w puszczy".

Utwory sprzyjające rozwojowi sił moralnych: „Dzieci znikąd", „Chłopcy z ulic miasta", „Za zielonym wałem", „Ludzie prawdziwi", Nad czarną wodą".

O użyteczności zawodów i o ich propagowaniu wiele ciekawego i wartościowego materiału znaleźć możemy w opowieściach lotników, inżynierów, maszynistów itd.

Zachętę do uprawiania sportu znajdą i chłopcy i dziewczęta w książeczkach: „Pod olimpijskim sztandarem", „Puhar Krakowa".

Tak wyglądałaby najogólniej zarysowana sylwetka lektury uzupełniającej na tle lektury podstawowej (podręcznika) w oświetleniu wymagań programu. Zdaję sobie sprawę, że podział dokonany tu jest jak każdy podział — sztuczny. Żaden utwór, napisany z talentem, nie da się zamknąć bez reszty w jakiejkolwiek z zarysowanych tu grup.

Zacznijmy od klasy piątej i, wędrując z ulubieńcami klasy „Robinsonem" i „Zuchem", przejdźmy przez „Serce" i zatrzymajmy się „Nad czarną wodą",— Ile i jakich te utwory wzbudzą w nas refleksyj i uczuć, przekonać się łatwo po ich przeczytaniu. — Albo zupełnie co innego! — „Badacz dalekiej północy"! — lektura popularno - naukowa dla klasy siódmej szkoły powszechnej. Byłoby

---

[1]) Okno na świat. Cykl: Przy wspólnym warsztacie, czyt. Praca na świecie. — Z Nałkowska.

[2]) Program. Podstawy ideowe szkoły ogólnokształcącej.

nieuczciwością powiedzieć o książce, że służy wyłącznie zainteresowaniom intelektualnym i przygotowuje młodzież do czytania utworów treści popularno - naukowej. — Nie! — Utwór obok podania materiału poznawczego budzi ufność w człowieka i w życie i naprawdę krzepi na duchu słabych, utrwala w mocy silnych, nie tylko młodzież.

To wszystko uświadamiałam sobie, dokonywując podziału i miałam dla tego powodu wiele trudności w pracy. Wtłaczając utwór w te czy inne ramy starałam się kierować tą jego cechą, która z *danego, określonego stanowiska* wydawała mi się dominującą w utworze.

Ze spisu lektury, objętej ministerialnym wykazem, tylko bardzo niewielką część opracowujemy na lekcjach j. polskiego. W Lublinie nie potrzebujemy się nawet głowić nad tym, co wybrać, bo od kilku już lat mamy ustaloną listę lektury uzupełniającej. Z tego stanowiska rzecz biorąc, jakakolwiek analiza i klasyfikacja dorobku beletrystycznego, ujętego spisem ministerialnym jako lektura uzupełniająca, może być uważana za zbyteczną. Ponieważ jednak rok rocznie w każdej szkole nauczyciele j. polskiego starają się zwiększyć dorobek bibliotek uczniowskich, ponieważ książkę z biblioteki szkolnej możemy w dużym stopniu traktować jako pomoc naukową, więc może i najnieudolniej dokonany szkic przyda się czasami dla łatwiejszego uświadomienia sobie, że i lektura uzupełniająca stanowi zwartą całość zgrupowaną dokoła pewnych zagadnień w obrębie poszczególnych klas i w obrębie całej szkoły. Świadomość ta przed wejściem do księgarni ułatwi nam wybór książek potrzebnych w szkolnej bibliotece.

II.

Lektura uzupełniająca w świetle wymagań czytelnika.

Dokonany wyżej pobieżny przegląd lektury uzupełniającej pozwala zorientować się, w jakim stopniu umożliwia ona realizowanie celów naszej pracy. Na tym jednak nie można wyczerpać tematu. Było by zbyt jednostronne, gdybyśmy tylko my, nauczyciele i wychowawcy — byli wzięci w rachubę. Jest przecież jeszcze konsument książki — dziecko, uczeń. On w tej sprawie ma głos i to nie drugorzędny. Dziecko szkoły powszechnej dotkliwie cierpi na głód książki. My, nauczyciele, dając uczniowi książkę do ręki, chcemy m. i. sprawić mu tym przyjemność, a ono od razu podkreśla, że książka nie jest dla niego tylko źródłem radości. Czytanie dla dziecka to nie uprawianie sztuki dla sztuki. Książka obok radości jest dla dziecka cudowną lampą Alladyna, wiodącą je na życzenie w kraj baśni i cudowności, w świat podróży i przygód, przedstawiającą niszczycielską grozę wojny, bohaterstwo codziennej, szarej i wielkiej pracy w imię postępu dokonywanej, otwierającą oczy na cuda przyrody. Dziecko przez książkę czegoś pragnie, do czegoś dąży, niejako podświadomie chce dopełnić, dobudować swoje własne „ja", wżywając się i przeżywając losy bohatera lektury.

Toteż w stosunku do bohatera ma dziecko największe wymagania. Bohater z punktu widzenia dziecka musi być wartościowy i odważny, a jednocześnie podobny do czytelnika, tylko ... „trochę inny". Toteż dużym powodzeniem cieszą się w szkole książki z życia dzieci i młodzieży. Chętnie także czytają dzieci utwory biograficzne, opowiadania z życia wybitnych jednostek: odkrywców, wynalazców, wodzów itd., ale także żądają od tych opowiadań cech prawdy. Bezceremonialnie, zwłaszcza chłopcy, odrzucają książki, o których wypowiadają się krótko: „bujanie, proszę pani." — To interesowanie się prawie wyłącznie rzeczywistością, kult prawdy i żądanie od całości utworu, a więc: bohatera, fabuły i akcji wszelkich cech prawdopodobieństwa życiowego, niechęć i doszukiwanie się śmieszności we wszelkich górnych metaforach jest właściwą cechą wieku czytelnika ze szkoły powszechnej.

Nie lubi także dziecko szkoły powszechnej długich, nudnych opisów, odsuwających go od fabuły czy akcji utworu. Lubi i dąży do pomyślnego zamknięcia losów ukochanego bohatera. Nużą dziecko książki zbyt duże, ale i niechętnie bierze do rąk książkę bardzo cienką, w której, jak mówi, „nie ma nic do czytania". — Tyle mniej więcej dziecko świadomie żąda od książki.

A teraz: czy i jak pisarze — twórcy czynią zadość postulatom dziecięcym?

Najważniejsze żądanie dziecka, żądanie prawdy życiowej i bohatera zwykłego codziennego życia — nie nastręcza trudności, ponieważ pisarzami dla młodzieży są pisarze neorealiści: Zarembina, Dąbrowska, Górska, Boguszewska, Morcinek, Ossendowski, Sieroszewski i inni.

Chodzi teraz o to, jak wygląda zadośćuczynienie żądaniu prawdy życiowej od fikcji powieściowej na przykładach w utworach dla młodzieży.

Ponieważ stawia dziecko największe wymagania bohaterowi utworu, od tego zacznę.

Bohaterowie współczesnej książki dla młodzieży, to przeważnie młodzież sama lub jej rodzice i bliscy. To dzieci ze szkoły powszechnej, dzieci bezrobotnych, rzemieślników, górników, sklepikarzy. To „chłopcy z ulic miasta" i bardzo często „dzieci znikąd". Czują się w swojej biedzie, prymitywie bytowania, w swym beztroskim, lub także często pełnym udręczeń życiu, u siebie na własnych śmieciach, z prawem do życia do stanowienia o sobie. Zniknął ze współczesnej literatury dziecięcej świat „małych lordów, znudzonych życiem starych dzieci, ludzi bogatych, dzieci, uprawiających z nudy filantropię w stosunku do swych ubogich rówieśników, mających dla nich tylko ....tony wyższości, pogardy, zdobywając się w najlepszym razie na stanowiska „duchowych przewodników" tych upośledzonych.

Wśród tej gromady dziecięcej zniknął we współczesnej książce (znany jeszcze i dziś w literaturze sensacyjnej) tak zwany „czarny" i „biały" charakter. Dziecko, kreślone piórem Zarembiny, Dąbrowskiej, czy Górskiej, to dziecko ze wszystkimi właściwościami swego wieku i środowiska. Mo-

że być brudne, nieumyte, rozczochrane, może być czyste, wymuskane, kłótliwe, czupurne, zawadiaka, lękliwe i nieśmiałe, roztropne, spostrzegawcze i myślące. Skupia w sobie coś z anioła i coś z bestii, przejawiając różne cechy swego kształtującego się charakteru, w zależności od sytuacji życiowej.

Ukazują ich autorzy albo jako charaktery już prawie ukształtowane, o pewnych już stałych cechach, ujawniających się tylko i utrwalających w zależności od warunków życia, jak np. Zuch, lub Julka ze „Zdobycia serc" Dąbrowskiej, albo też w naszych oczach kują się charaktery bohaterów jak w utworach: „Marcin Kozera", „Chłopcy z ulic miasta". Pięknym, z prawdziwym talentem i znajomością dziecka, skreślonym przykładem samodzielnego odkrywania własnych, właściwych młodzieży wartości, to szóstka „błękitnych rycerzy" z książki H. Górskiej „Nad czarną wodą".

Do charakterystyki bohaterów stosują pisarze obie metody: bezpośrednią i pośrednią. Należy jednak zaznaczyć, że charakterystyka bezpośrednia pojawia się stosunkowo rzadko, tam, gdzie naprawdę jest niezastąpiona; najczęściej postać bohatera kształtuje sobie czytelnik w swej wyobraźni przez jego czyny.

Bohaterów dorosłych widzimy w utworach dla młodzieży także jako ludzi prostych, wziętych z życia, przemawiających językiem swego wieku, zawodu, regionu.

Bohaterom — wielkim ludziom przygląda się dziecko także wprost, przeżywa ich triumfy i załamania, bo ukazani są nie za chińskim murem, a w szarym, codziennym życiu, w ciągłej walce o lepsze jutro narodu i ludzkości.

Tych prostych, bezpretensjonalnych bohaterów widzimy w ich własnym środowisku. Zaludniona jest nimi osada fabryczna, ochronka dla „dzieci znikąd", świetlica dla „chłopców z ulic miasta", lub „błękitnych rycerzy" z przepięknej książki o młodzieży „Nad czarną wodą". — Kopalnia, ulica wielkomiejska, szkoła powszechna, pracownia badacza, pole bitwy — środowisko ludzi pracy i czynu — wszystko odmalowane z prostotą, a przez to samo bardzo często z dużym artyzmem.

Nowa książka pozbawiona jest tego, czego tak bardzo nie lubią dzieci — długiego wstępu. Wprowadza czytelnika od razu in medias res. Treść książki opiera się albo na ożywionej akcji od początku do końca w czynach bohaterów jak np. Zuch, albo na akcji toczącej się w duszy bohatera np. Marcin Kozera, albo na barwnie ujętej fabule np. Nad czarną wodą. Dialog i opowiadanie uzupełnia opis. Zjawia się on jednak umiarkowanie; jest go tylko tyle, ile potrzeba dla nadania cech konkretnych bohaterowi, albo akcji. Taki opis dziecka nie nuży, a treść książki przez skonkretyzowanie bohatera i akcji staje się dla dziecka bliższą.

Współczesna książka dla młodzieży ma jeszcze jedną bardzo wartościową cechę — to brak moralizowania. Autor ukazuje postać, jej działanie i ... kończy. Wielu rzeczy czytelnik musi szukać sam, „dookreślić" sobie te miejsca, które autor pozostawił nieokreślonymi, miejsca, jak je Ingarden w swej pracy „O przeznaczeniu dzieła literackiego" nazywa miejscami „nie dookreślenia"; nie dlatego, żeby ich nie można było określić, a dlatego, że je autor świadomie takimi pozostawił, chcąc przez to pogłębić przeżycie czytelnika. Takie miejsca nieokreślone, ten brak kropki nad *i*, właściwy prawdziwemu dziełu sztuki, to coś nie dopowiedziane uzupełnia sobie sam czytelnik.

I jeszcze jedna siła działająca na czytelnika — to styl książki. Badacze zagadnień stylistycznych określają styl jako działanie, akcję. Jeżeli styl jest akcją, musi w nim tkwić pewna siła działająca. Siła ta tkwi już w samym materiale tworzywie — to jest — w języku. „Materiał ten nie jest biernym jak np. glina, którą rzeźbiarz ugniata" [1]) W rozprawie wstępnej do pracy pt. „Z zagadnień stylistyki" prof. Zygmunt Łempicki, opierając się na pracach innych badaczy stylu, wyjaśnia, że „źródłem przejawiającej się w stylu siły i energii jest przede wszystkim psychika autora"[2]). ...„Struktura psychiczna jest siłą, kierującą naszym życiem i kształtującą nasze życie i jego wyraz na zewnątrz"[2])— ... ...„Ta energia kieruje całym naszym odnoszeniem się do rzeczywistości i kształtuje twory naszej myśli i wyobraźni, nadając im specyficzne piętno indywidualne, nadając im charakter i styl".[2]) Prof. Łempicki powiada, że „styl" istnieje tylko tam, gdzie działa jako wynik zmagających się mocy". Jako wyjaśnienie tej myśli, mogą posłużyć następujące zdania z tej samej rozprawy: ...„Tu chodzi o zmaganie się energii psychicznej z potęgą ducha, która stanowi świat duchowy, którą stanowi ten kosmos duchowy, z jakim poranie się wypełnia całe nasze życie. Poezja czerpie stąd swoją treść i zawartość. Styl zaś jest odbiciem tego starcia sił i to nie tylko w twórczości artystycznej, ale nawet w takich objawach jak gdy ktoś przez swoje ruchy czy też przez swój strój stara się niejako uniezależnić od atmosfery duchowej, w której żyje, a w każdym razie wykazać wobec niej swoją niezależność".... „Oryginalność stylu przejawia się w wynalezieniu twórczego i samoistnego wyrazu w walce pierwiastków psychicznych i duchowych, takiego wyrazu który by ujawniał równocześnie i moc indywidualnej siły twórczej i potęgę mocy duchowej".

Jeżeli teraz, mając w pamięci rozważania o stylu polskiego uczonego, rozważymy lekturę uzupełniającą, zrozumiemy dlaczego tak trudno oderwać dziecko od książki Zarembiny czy Dąbrowskiej. W tych utworach tkwi siła wyrazu, sprawiająca, że prosty, często zawadiacki świat dziecka wyczarowuje dziwy, dziwy prawdziwego życia.

Energia, tkwiąca w psychice twórcy, będąca źródłem ścierania się mocy, ujawniająca się na zewnątrz w stylu, w wyrazie utworu, stanowi o indywidualności twórczej i sprawia, że jeden i ten sam temat, o podobnych założeniach autora bywa zupełnie różnie przyjęty przez młodzież. W wyrazie językowym odzwierciedla się dusza artysty.

[1]) [2]) Z zagadnień stylistyki. Rozpr. wstępna prof. Z. Łempickiego.

..."Dążenie do zatarcia konturów, do oddania nieokreślonych wrażeń, do symbolicznego ujęcia i poetyzowania wszelkiej realności, wywołuje unikanie zbyt przedmiotowych realnych przyimków, a uprzywilejowanie takich, które sprawiają wrażenie czegoś nieograniczonego, odsuwającego się w dal".[1])—Ta umiejętność „odpowszedniania" rzeczy aż nadto powszednich i codziennych sprawia, że świat szarej codziennej pracy urasta pod piórem Zarembiny do wielkości symbolów ogólnoludzkich, „Dom wielki jak świat" ukazuje bohaterstwo codziennego życia, podczas gdy ten sam temat, z tym samym celem podjęty, bywa często tylko dokładnym wiernym opisem ciężkiej walki o chleb, zroszonej nieraz łezką sentymentalizmu, nie wywierającą na młodzieży prawie żadnego wrażenia.

Ta siła płynąca ze struktury psychicznej twórcy sprawia, że H. Górska w ciągłej walce o nowego lepszego człowieka kreśli w swej książce „Nad czarną wodą" obraz życia w świetlicy bardzo prosty, a w postaci swej tak piękny, że musimy wierzyć, iż świetlica przy ul. Czerniakowskiej, zwykła izba, pozbawiona nawet klamek przy drzwiach, była dla szóstki „błękitnych rycerzy" wszystkim.

Przez „odpowszednianie" rzeczy powszednich, przez podchodzenie do spraw codziennych z jakiegoś niecodziennego aspektu, ukazywanie ich w jakimś innym nowym świetle, wizja artystyczna życia nie zatraca wcale cech prawdopodobieństwa, a fikcja literacka zatrzymuje cechy rzeczywistości; uwypuklone tylko i podkreślone zostaje to, co autor chce bardziej wrazić w dusze dziecięce.

Za pisarzy obdarzonych wielką prostotą stylu i siłą wyrazu uważam dla młodzieży: Zarembinę, Dąbrowską, Górską, Boguszewską, Rosinkiewicza. Język tych autorów to—to, co krytyka współczesna określa przez vox humana. Tę vocem humanam bardzo sobie cenią dzieci, bo książki wymienionych autorów są stale w czytaniu. Dużą sympatią młodzieży cieszą się Sieroszewski i Meissner za zwięzłość, rzeczowość i jasność przedstawiania. Do Janowskiego ciągnie humor. Makuszyński zanadto jest sentymentalny, łzawy i „idealny". Za dużo daje długich filozoficzno — łzawo — humorystycznych opisów, często dla dzieci nudnych, obcych i niezrozumiałych. Książki jego są czytane, ale nie rozchwytywane. Morcinek cieszy się powodzeniem w klasie siódmej. Utwory jego także zawierają za wiele łzawości, bohaterzy są zanadto idealni.

Do cech dodatnich omawianej lektury dla młodzieży zaliczyć także należy jej nastrój. Na bohaterów utworów spadają nieszczęścia z zewnątrz, często ponad ich siły; — przeżywają konflikty wewnętrzne, nie załamują się jednak. Brak w tych książkach zwątpienia. Przeciwnie—z kart ich bije wiara w potęgę czynnika moralnego, mocą którego jednostka sama może się przetwarzać i wydobywać z siebie utajone i nieznane siły."[2])

[1]) Z zagadnień stylistyki: Leo Spitzer: Sztuka słowa a językoznawstwo.

[2]) Program nauki w szkoł. powsz.

Omawiana tu treść lektury dla młodzieży zamknięta jest w następujących formach: powieść (Nad dalekim cichym fiordem), szkic powieściowy (Nad czarną wodą), nowela („Katarynka"), opowiadania, łączone w całość osobą bohatera lub miejscem i chronologicznym następstwem czasu akcji („W zadymionym słońcu"), opowiadania biograficzne („Ludzie prawdziwi"), reportaże („Duńskie serca").

Kończąc te rozważania, zaznaczyć należy, że lektura przeznaczona dla młodzieży przez M. W. R. i O. P. zawiera duże wartości i wychowawcze i artystyczne. Są także i rzeczy tylko o tendencjach wychowawczych i artystycznych, robione, grubymi nićmi szyte, jak powiada dr. Saloni, jest ich jednak niewiele.

Duża większość to książki, które dziecko do czytania i poznawania literatury ojczystej zachęcają, a o to przecież chodzi.

III.

O rozłożeniu materiału z lektury uzupełniającej na przestrzeni roku szkolnego.

Wydaje mi się, że przy opracowaniu lektury ważną rzeczą jest rozłożenie materiału. Oczywiście mamy tutaj dużą swobodę. Dobieramy materiał z lektury w zależności od opracowywanych zagadnień na j. polskim. Zwrócić jednak należy uwagę na to, że w spisie lektury, przeznaczonym dla poszczególnych klas szkół lubelskich, przypada na każdą klasę jeden utwór o charakterze syntetycznym. Za takie uważam: dla kl. V — „Nasz plac", dla kl. VI — „Dom wielki jak świat", dla kl. VII — „Nad brzegiem wielkiej rzeki".

„Nasz plac" z zabawowego placu na Ślicznościach rośnie wraz ze wzrostem i rozwojem umysłowym trzymającej się razem gromadki dzieci. Bohaterzy dojrzewają, a wraz z nimi rozrastają się granice „naszego placu", pokrywając się w końcu książki z granicami Polski.

W „Domu wielkim jak świat" ukazane bohaterstwo codziennej pracy tak, że postaci przedstawione tracą swój indywidualny charakter, urastając do symbolów ogólnoludzkich. Praca staje się tu więzią jednoczącą wszystkich ludzi na drodze do wspólnych celów.

„Nad brzegiem wielkiej rzeki" — to kilka drobnych opowiadań z życia, powiązanych w całość osobami bohaterów i następstwem wydarzeń w czasie. Chodzi w nich o pobudzenie młodzieży do rozwagi w działaniu, — do krytycznego sądzenia własnych czynów wtedy, gdy już samodzielnie stanie „nad brzegiem wielkiej rzeki", nad brzegiem życia.

Książeczką, którą należało by ze względu na jej odrębny charakter, a mianowicie rozprawką popularno — naukową, także zająć się przy końcu roku szkolnego to: „Badacz dalekiej północy" — lektura dla klasy siódmej.

Wymienione utwory mają charakter uogólniający, są dosyć trudne, wymagają dla lepszego zro-

zumienia dłuższego przygotowania, które spełnia w ciągu roku lektura podstawowa, łatwiejsza, bardziej konkretna — uzupełniająca i życie szkolne. Z tego względu wydaje mi się, że bardziej celowe i owocne w skutkach jest opracowywanie tych rzeczy pod koniec roku szkolnego.

PRZEGLĄD WYDAWNICTW.

Fl. Znaniecki: *Ludzie teraźniejsi, a cywilizacja przyszłości.*

Książka Znanieckiego odznacza się nader planową, logiczną kompozycją. W części pierwszej, zatytułowanej „Możliwość nowej cywilizacji" autor rozpatruje składniki obecnej cywilizacji, wnika w przyczyny jej stron ujemnych, opierając się na wynikach badań socjologicznych. Znaniecki określa istotę kultury współczesnej. Zbudowana na podstawie wspólnoty, łączącej różne grupy społeczne, składa się z szeregu systemów różnorodnych, lecz uzupełniających się wzajemnie, jak systemy techniczne, ekonomiczne, poznawcze, artystyczne. Świat dzisiejszy grzeszy zbyt materialistycznym poglądem na życie. Kultura duchowa jest mało ceniona przez ogół i poczytywana często za dopełnienie kultury materialnej, co jest wielkim nieporozumieniem. Wielką wadą dzisiejszej cywilizacji są częste kryzysy kulturalne. Powstają one wtedy, gdy nowy system, chcąc wciągnąć dawny w orbitę swego działania, napotyka na przeszkody w samej strukturze systemu. Przyczyną kryzysów bywa najczęściej statyczna struktura systemu kulturalnego i chaotyczność zmian, jakie zachodzą we współczesnej epoce. Konieczną jest tutaj pewna selekcja, która pozwalałaby rozwijać się tym tylko składnikom kulturalnego życia, które mają ożywczy wpływ na rozwojowy proces narodów i społeczeństw. Autor nadejście nowej epoki cywilizacyjnej uważa za konieczne zjawisko ewolucji ludzkości. Nowa cywilizacja będzie miała charakter płynny, tj. twórcze jednostki będą mogły z łatwością wprowadzać zmiany, jakie uznają za stosowne. Jednym z naczelnych postulatów nowej cywilizacji jest, by stała się ona cywilizacją humanistyczną, z przewagą pierwiastka duchowego. Nową cywilizację, lepszą, pełniejszą, stworzyć może człowiek uszlachetniony, wychowany w innych, niż obecne warunkach. Aby takie warunki stworzyć, trzeba sobie zdać sprawę, z jakimi typami ludzi spotykamy się najczęściej. Rozpatrywanie cech osobowości współczesnego człowieka jest tematem drugiej części książki, zatytułowanej „Ludzie teraźniejsi".

Osobowość człowieka urabia się w zależności od środowiska i jego wychowawczych wpływów. Autor uznaje trzy zasadnicze kręgi. Są to: rodzina i szkoła, tworzące krąg wychowawczy, drugi rodzaj to krąg pracy, reprezentowanej przez warsztat, fabrykę lub gospodarstwo rolne, trzecim jest krąg zabawy, a tworzą go dla młodej osobowości grupy bawiących się rówieśników. Kręgi te wychowują trzy typy ludzi: 1) dobrze wychowanych, 2) ludzi pracy, 3) ludzi zabawy. Każda z tych grup wnosi inne wartości w życie społeczne. Istnieją prócz tego jednostki wyłaniające się z pod wszelkiej normy klasyfikacyjnej, są to tzw. zboczeńcy. Należą tu jednostki zarówno genialne jak i niedorozwinięte.

W części ostatniej swej rozprawy, zatytułowanej „Możliwości nowych ludzi", autor rozpatruje warunki powstania nowej cywilizacji, cywilizacji przyszłego świata. Zapoczątkują ją ludzie „mądrzy i dobrzy" obecnie żyjącego pokolenia. Oni wychowają młodzież do nowych twórczych zadań. Zasadniczą cechą tych ludzi przyszłości będzie aktywna postawa wobec życia. W istniejącej rzeczywistości szukać będą nie tego, co trzeba zburzyć, lecz nowych twórczych pierwiastków. Do takich zadań trzeba odpowiednio wychowywać młodzież, budzić poważne zainteresowanie i przyzwyczajać do udziału w budowaniu systemów kulturalnych już w najmłodszych latach. Autor jest zwolennikiem stworzenia specjalnej kultury przez młodzież dla młodzieży i powolnego jej wrastania w dorobek kulturalny starszego pokolenia. Nowa cywilizacja nie będzie dziełem rewolucji, lecz ewolucji, stopniowego przekształcania się panujących stosunków, a jej ideałami są: przewaga pierwiastków duchowych nad materialnymi, zharmonizowanie społeczne, dążenie do pewnej wspólnoty cywilizacyjnej między różnymi narodami, wreszcie swobodna twórczość grup i jednostek. *A. S.*

KRONIKA

Z ŻYCIA TOW. POP. BUD. PUBL. SZKÓŁ POWSZECHNYCH LUBELSKIEGO KOMITETU OKRĘGOWEGO.

I.

IV TYDZIEŃ SZKOŁY POWSZECHNEJ

Aczkolwiek Tydzień T. P. B. S. P. trwał tylko od 2 do 10 października 1937 r. i zdawałoby się, że już dawno można było podzielić się wynikami tak dużego wysiłku 9 obwodów szkolnych, około 700 kół T. P. B. S. P. oraz tysięcy ofiarnych rąk — niosących „cegły" na budowę wielkiego gmachu, któremu na imię „Szkoła Powszechna", niestety, nie jest to tak proste. Wystarczyło, by parę kół z każdego Obwodu nie nadesłało sprawozdania, a już Komitet Okręgowy nie mógł podsumować całości, nie mógł publicznie wykazać — jak wielka jest ofiarność społeczeństwa, kiedy się woła o pomoc dziecku. Niechaj przemówią liczby.

Czwarty Tydzień Szkoły powszechnej dał następujące kwoty: w porównaniu z r. 1936.

1.	Obwód Biała Podlaska	4698 zł	+	1684 zł
2.	„ Chełm Lub.	3466 zł	—	334 zł
3.	„ Lublin miasto	8843 zł	+	2938 zł
4.	„ Lublin pow.	5947 zł	+	1913 zł
5.	„ Puławy	3596 zł	+	13 zł
6.	„ Siedlce	5242 zł	+	826 zł
7.	„ Sokołów	4883 zł	+	885 zł
8.	„ Tomaszów Lub.	4460 zł	+	2111 zł
9.	„ Zamość	5138 zł	+	1390 zł
	Ogółem	46274 zł	+	11.425 zł

Dane powyższe wymownie charakteryzują nasz dorobek. Nie wykazaliśmy jednakże całości, bo następujące Koła nie nadesłały sprawozdań:

1. Obwód Chełm: Kulczyn Kol. i Zahajki,
2. „ Lublin: Łęczna, Niedrzwica Kościelna i Potok Wielki;
3. „ Puławy: Baranów. Bobrowniki, Borysów, Gródek, Idalin, Irena nr 37, Irena nr 38, Końskowola, Klementowice, Las Stocki, Łaziska, Machów, Markuszów Moszenki, Maciejowice, Osina, Parysów, Stężyca, Zakrzów, Żelechów i Życzyn;
4. „ Tomaszów Lub: Cichobórz, Kazimierzówka, Tomaszów Lub. i Zawalów.

Wymienione tu Koła prosimy raz jeszcze o nadesłanie sprawozdań na druczku nr 39.

II.

Przypominamy że:

a) do dnia 1 lutego miały wszystkie koła przesłać pod adresem Komitetów Obwodowych sprawozdanie za II półrocze w 2 egzemplarzach wzoru nr 15 (instrukcja str 29). Prosimy sprawdzić — czy wysłane;
b) do dnia 28 lutego Zarządy Komitetów Obwodowych miały nadesłać do Zarządu Komitetu Okręgowego następujące materiały:
1. odpis protokułu Ogólnego Zgromadzenia delegatów kół;
2. sprawozdanie roczne na druku wzór nr 17 z dołączeniem po jednym egzemplarzu sprawozdań wszystkich kół i
3. wnioski na Ogólne zebranie Komitetu Okręgowego. (Instrukcja str 35, pkt. 6).

Dochowanie tych terminów umożliwi nam punktualne wysłanie zestawień Zarządowi Głównemu, koniecznych do opracowania ogólnego sprawozdania za rok 1937.

III.

Od dłuższego czasu obserwujemy znaczne zmniejszenie zapotrzebowań materiałów wartościowych (legitymacje i znaczki składek członkowskich, cegiełki, legitymacje członków kół uczestników itp.).

W następnym numerze Dz. U. poinformujemy o projektach w zakresie budownictwa szkolnego w r. 1938. Dziś sygnalizujemy, że kosztorysy wszystkich Obwodów naszego Okręgu Szkolnego sięgają kwoty *pięciu milionów* zł. *L. K.*

MIĘDZYSZKOLNY MAGAZYN TEATRALNY

W grudniu ubiegłego roku został ostatecznie uporządkowany i oddany do użytku szkół lubelskich międzyszkolny magazyn teatralny, mieszczący się w lokalu Gimnazjum im. Unii Lubelskiej. Zorganizowanie tej placówki ma na celu:

1) umożliwić szkołom, które nie mają odpowiednich pomieszczeń, należytą konserwację cenniejszych kostiumów i rekwizytów teatralnych, uzyskanych podczas prac teatru szkolnego,

2) ułatwić wzajemne bezpłatne wypożyczanie sobie przez szkoły lubelskie ubiorów oraz sprzętu scenicznego.

Kostiumy i rekwizyty oddane do magazynu jako depozyt są nadal własnością danej szkoły i mogą być jej w każdej chwili na żądanie zwrócone. Już obecnie magazyn posiada trochę dekoracyj, rekwizytów scenicznych, zbiór makiet teatralnych, oraz *teatrzyk kukiełek* całkowicie urządzony z kompletnym wyposażeniem dekoracyjnym i kukiełkowym do sztuczki M. Kownackiej: „Bajowe bajeczki i świerszczowe skrzypeczki". Szkoła, która zechciałaby urządzić u siebie przedstawienie kukiełkowe, otrzyma bezpłatnie teatrzyk wraz z dekoracjami i lalkami.

W sprawach złożenia w magazynie kostiumów i rekwizytów, oraz wypożyczeń należy się porozumiewać z p. Z. Kwiecińskim (w Kuratorium - piątki i soboty; w pozostałe dni w Pedagogium). Z. K.

ZIMOWISKA HARCERZY Z LUBELSZCZYZNY.

Tradycja zimowisk na terenie Lubelskiej Chorągwi Harcerzy jest stosunkowo młoda. Z tym większym przeto naciskiem trzeba podkreślić duży wzrost obozownictwa zimowego na przestrzeni ostatnich lat dwu. Urządzona w roku ubiegłym Grupa Kursów Lubelskiej Chorągwi Harcerzy w Szczebrzeszynie zgrupowała już **4** różnego typu kursy szkoleniowe. W roku obecnym uczyniono jeszcze jeden krok naprzód. Zdecydowano wyjść poza teren Chorągwi i zwiększyć liczbę kursów, w skład Grupy wchodzących.

I oto w czasokresie od 28 grudnia 1937 r. do 6 stycznia 1938 r. w Kościelisku k. Zakopanego zorganizowano 2-gą z kolei Grupę Kursów Zimowych Lubelskiej Chorągwi Harcerzy, która tym razem zgromadziła 5 różnego rodzaju kursów oraz oddzielnie zorganizowane, centralne kwatermistrzostwo. Były to kursy następujące: 1. kurs dla opiekunów, organizowany wespół z Kuratorium O. S. Lubelskiego — 25 osób; 2. kurs podharcmistrzowski — 25 osób; 3. kurs białych harców 1 (dla funkcyjnych) — 26 osób; 4. kurs białych harców 2 (dla szeregowych) — 17 osób; 5. kurs narciarski I d. h. Siedlce — 7 osób; 6. kwatermistrzostwo — 7 osób; razem Grupa zgromadziła 107 harcerzy. Komendantem całości był hm. Dymitr Senatorski. Zakwaterowani oni byli w 2 budynkach szkolnych i 3 wynajętych lokalach w Kościelisku; przyrządzanie posiłków odbywało się pod kierunkiem osób fachowych, opieka lekarska i sanitarna — na miejscu (na kursie podharcmistrzowskim obecny był lekarz), warunki śnieżne i do białych harców — idealne. Atmosfera serdeczności i życia, jaka się wytworzyła na kursie opiekunów, świadczy dowodnie o powodzeniu kursów.

Wyrazem nastrojów tego zimowiska są słowa ułożonego „hymnu" pt.: „Kościelisko". —

„Kościelisko, Kościelisko!
Niemasz końca gwarom, śpiewom, zbiórkom, gwizdkom . . .
Kościelisko, Kościelisko!
Tu dla harcerza istny raj!

* * *

Równocześnie odbywały się zimowiska hufców i drużyn: hufca Tomaszów — w Rebizantach n. Tanwią, w stanicy harcerskiej, wzniesionej staraniem K.P.H. w Zamościu przy współudziale pow. pow. biłgorajskiego i tomaszow-

skiego; hufca Garwolin — w Garwolinie, 1 drużyny z Chełma — w dolinie Kościeliskiej, 3 drużyny z Lublina — w Poroninie.

Ten pęd harcerzy ku „białym harcom", dążność do wykorzystania we właściwy sposób sportów zimowych i możliwości szkoleniowych podczas zimy jest wymownym dowodem tężyzny organizacyjnej harcestwa Lubelszczyzny i zasługuje na jak najżywsze wyrazy uznania.

D. S.

KOMUNIKATY

KOMUNIKAT O WYDAWNICTWIE pt. „TEKA ZAMOJSKA".

W miesiącu lutym br. ukazał się w druku nr 1 kwartalnika regionalnego pt. „Teka Zamojska". — Wydawnictwo to jest kontynuacją dawnej „Kroniki Zamojskiej" i „Teki Zamojskiej", które wychodziły w Zamościu w latach 1918 — 1921.

Zadaniem obecnie wydawanej „Teki Zamojskiej" będzie gromadzenie i ogłaszanie materiałów i opracowań, dających możność wszechstronnego i dokładnego poznania Ziemi Zamojskiej, tj. powiatów: zamojskiego, biłgorajskiego, janowskiego i tomaszowskiego, a częściowo również i krasnostawskiego oraz hrubieszowskiego, dokąd sięgały wpływy Ordynacji Zamojskiej.

W nr. 1 „Teki Zamojskiej" z 1938 r. ogłoszone zostały następujące artykuły.

1) „Trzy sławne panegiryki na cześć Zamoyskiego" dra St. Windakiewicza, prof. Uniw. Jagiellońskiego w Krakowie,

2) „Nieznane hymny o Najśw. Pannie Piotra Cieklińskiego" dra St. Łempickiego, prof. Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie,

3) „Uczony holenderski na hetmańskim dworze" dra J. Krzyżanowskiego, prof. Uniw. J. Piłsudskiego w Warszawie,

4) „Monety z oblężenia Zamościa 1913 r." dra M. Gumowskiego,

5) „Wykopaliska we wsi Sąsiadka w pow. zamojskim" mgr Z. Wartołowskiej,

6) „Wykopaliska na cmentarzysku ciałopalnym kultury łużyckiej w Topornicy, pow. zamojskim" mgr W. Bera,

7) „Wspomnienie z przed lat dwudziestu" dra St. Pomarańskiego. Nadto nr 1 „Teki Zamojskiej" zawiera miscellanea, sprawozdania i oceny oraz kronikę.

Wydawcą tego kwartalnika jest Koło Miłośników Książki w Zamościu, ul. Ratuszowa 1.

Prenumerata wynosi: rocznie zł 6, półrocznie zł 3,50, zeszyt pojedynczy zł 2.

Zarówno cenne artykuły wybitnych przedstawicieli nauki, jak i piękna szata zewnętrzna kwalifikują wydawnictwo bardzo wysoko.

Kwartalnik regionalny „Teka Zamojska" zasługuje ze wszech miar na poparcie.

WYCIECZKA DO RZYMU W OKRESIE ŚWIĄT WIELKIEJ NOCY.

W czasie od 12. IV. do 20. IV. b. r., Zarząd tut. Koła organizuje ośmiodniową wycieczkę do Włoch dla członków Stowarzyszenia „Rodzina Urzędnicza", nauczycielstwa i starszej młodzieży szkolnej oraz ich rodzin z następującym programem:

Wtorek 12. IV. 1938 r. odjazd Kraków 21. 47.

Środa 13. IV.38. Wiedeń

6.30 Wiedeń przyjazd, rzeczy P. T. Uczestników pozostają pod opieką przewodników, przejazd do hoteli na śniadanie, po śniadaniu wycieczka na Kahlenberg, Msza Święta na Kahlenbergu, zwiedzanie Wiednia autokarami, zamku w Schönbrunnie i Prateru. Obiad. Po obiedzie przejazd autokarami na dworzec, 16.30 odjazd, kolacja w wagonie restauracyjnym.

Czwartek 14. IV/38. Padwa

7.00 Padwa przyjazd (rzeczy pozostają pod opieką w wagonach) przejście na śniadanie do hoteli, po śniadaniu pielgrzymka do grobu św. Antoniego, zwiedzanie Bazyliki, Uniwersytetu i miasta. Obiad, 14.30 Padwa odjazd. Kolacja w wagonie restauracyjnym, 23.40 Rzym przyjazd, przewiezienie do pensjonatów i hospicjów i rozlokowanie w pokojach 3 i 4 osobowych. (Małżeństwa pokoje dwuosobowe).

Piątek 15. IV/38. Rzym

Śniadanie, obiad i kolacja w pensjonatach. Przed obiadem udział w uroczystym nabożeństwie Wielkopiątkowym w Bazylice Św. Piotra, na którym zwykle jest obecny Ojciec Święty. Po obiedzie zwiedzanie miasta autokarami: Forum Mussoliniego, miasto uniwersyteckie, Via del Impero, Fori Imperiali, Colosseum, Via dei Trienti, Bazylika św. Piotra, Janiculum, grób cesarza Hadriana, Bazylika św. Pawła, Villa Borghese.

Sobota 16. IV/38. Rzym

Śniadanie, obiad i kolacja w pensjonacie. Przed obiadem audiencja u Ojca Świętego w Watykanie lub Castel Gandolfo. (Koszt ewent. fakultatywnej wycieczki do Castel Gandolfo zł. 8.50). Po obiedzie fakultatywna wycieczka autokarem za opłatą zł. 6. — Bazylika św. Jana Laterańskiego, Katakumby św. Agnieszki za Murami, Bazylika Santa Maria Magiore

Niedziela 17. IV/38.

Śniadanie, obiad i kolacja w pensjonacie. Piesze zwiedzanie Muzeum na Kapitolu i willi Borghese.

Poniedziałek 18. IV. Rzym.

Śniadanie, obiad i kolacja w pensjonacie. Czas do dyspozycji P. T. Uczestników. 23.30 Rzym odjazd.

Wtorek 19. IV/38. Venezia

7.00 śniadanie w wagonie restauracyjnym, 9.30 Wenecja przyjazd, przewiezienie vaporetkami na plac św. Marka zwiedzanie placu św. Marka, Bazyliki, Pałacu Dożów, Więzienia. Obiad. 18.30 Wenecja odjazd, kolacja w wagonie restauracyjnym.

Środa 20. IV/38.

Śniadanie i obiad w wagonie restauracyjnym. 10.00 Kraków przyjazd, koniec wycieczki.

Cena zł. 180. — obejmuje: 1) przejazd kolejowy kl. III. Zebrzydowice — Rzym — Zebrzydowice (6 osób w przedziale, wagony pullmanowskie). 2) Transport jednej walizki, 3) paszport zagraniczny i wizy 4) koszta przewodników, 5) opłata za zwiedzanie Muzeów i innych zabytków przewidzianych w programie, 6) pobyt i utrzymanie w Rzymie oraz utrzymanie w Padwie, Wiedniu i Wenecji.

Cena nie obejmuje kosztu wycieczek fakultatywnych (wycieczka do Castel Gandolfo, zwiedzanie Rzymu auto-

karem w dniu 16. IV) oraz utrzymania w drodze w wagonach restauracyjnych. Za utrzymanie w wagonach restauracyjnych złożone z 2 śniadań, 1 obiadu i 3 kolacji pobiera się zł. 22.00, dopłata do przejazdu kolejowego w klasie II zł. 75.00.

Waluty. Każdy z uczestników wycieczki ma prawo do nabycia za pośrednictwem kierownictwa wycieczki na swe osobiste potrzeby 10 szylingów austr. (kurs 0.99) oraz 300 lirów (kurs 27.777 plus 3% kosztów PIRu). Za załatwienie walut pobiera się zł. 5. — Reflektujący na waluty winni zapotrzebować je równocześnie ze zgłoszeniem na wycieczkę.

FAKULTATYWNE WYCIECZKI DO NEAPOLU I NA CAPRI.

W dniu 18. IV. zostaną zorganizowane z Rzymu dwie wycieczki fakultatywne: do Neapolu i Pompei za opłatą zł. 50. — oraz na Capri za opłatą zł. 65.00.

Wycieczka do Neapolu i Pompei:

17.IV. 20.15 Rzym odjazd Neapol przyjazd 23.07, przewiezienie do hoteli, 18.IV. sniadanie, obiad i kolacja w hotelu, przed obiadem zwiedzanie autokarem Katedry i wykopalisk Pompei, po obiedzie Solfataro (Mały Wezuwiusz). 20.25 Neapol odjazd.

Wycieczka na Capri:

17.IV 20.15 Rzym odjazd, Neapol przyjazd 23.07, przewiezienie do hoteli, 18. IV, śniadanie i kolacja w hotelu w Neapolu, po śniadaniu przejazd autokarem do portu, całodzienna wycieczka na Capri statkiem, zwiedzanie groty Lazurowej, przejazd kolejką linową i zwiedzanie Capri, obiad na Capri. Powrót do Neapolu na kolację, 20.25 odjazd do Rzymu.

Zapisy na powyższą wycieczkę przyjmowane będą do 15 marca br. Przy zgłoszeniu należy nadesłać deklarację wg. podanego wzoru oraz wpłacić zadatek w kwocie zł. 25. Na deklaracji należy wyraźnie zaznaczyć, na jakie wycieczki fakultatywne reflektuje się oraz wyszczególnić zapotrzebowane waluty i zgłosić ewent, udział na utrzymanie w wagonach restauracyjnych. Zadatek należy wpłacać na konto czekowe PKO Nr. 410-325 Stow. Rodzina Urzędnicza Koło Administracji Szkolnej w Krakowie, a deklarację zgłoszeniową kierować na ręce p. Seweryna Szczepańskiego, Kraków, Wielopole 19. Kuratorium Okręgu Szkolnego.

Celem wpisania na paszport zbiorowy każdy z uczestników winien złożyć w terminie do dnia 1. IV. pod wyżej wskazanym adresem następujące dokumenty: 1) legitymację służbową lub dowód osobisty z poświadczeniem obywatelstwem lub stary paszport zagraniczny, 2) dwie fotografie, 3) Zezwolenie właściwego Starostwa na wyjazd zagranicę (tylko dla osób z poza Krakowa), (którzy składają tylko poświadczenie zamieszkania), 4) Mężczyźni do lat 50 książeczkę wojskową, a oficerowie rez. lub pos. rusz. zezwolenie PKU na wyjazd zagranicę.

Zapisy na wycieczki fakultatywne przyjmowane będą jedynie w kraju łącznie ze zgłoszeniem na wycieczkę. Zgłoszenie bez zadatku jest nieważne.

Deklaracja.

Imię i nazwisko . . . . Zawód . . . . . .
Data i miejsce urodzenia . . . .
Imię ojca i matki . . . Adres . . . .
Niniejszym zgłaszam swój udział w wycieczce do Rzymu w czasie od 12 . IV. — 20. IV. 1938 r. Tytułem zadatku wpłacam jednocześnie kwotę 25 zł. Zadatek nie podlega zwrotowi. Pozostałą należność za udział w wycieczce wpłacę do 1. IV/38 r.

Równocześnie zgłaszam udział w następujących wycieczkach fakultatywnych:
1) Fakultatywne zwiedzanie Rzymu autokarem za zł 6.—
2) Wycieczka do Castel Gandolfo . . . . .zł 8.50
3) Wycieczka do Neapolu i Pompei . . . .zł 50.—
lub na Capri . . . . .zł 65.—
4) Zgłaszam utrzymanie w wagonie restauracyjnym za zł 22.—
5) Zgłaszam dopłatę do kl. II - giej . . . . .zł 75.—
Ponadto zamawiam następujące waluty : szyl, austr. . .
lirów . . . .
Podpis
Data . . . .

Wypełnić czytelnie — niepotrzebne skreślić.

II.
WIELKANOC W BUDAPESZCIE.

Równocześnie Zarząd tut. Koła w czasie od 14. IV. do 18.IV. organizuje wycieczkę do Budapesztu w/g następującego programu:

Czwartek 14. IV. 1938 r.
Godz. 21.47 Kraków — odjazd

Piątek 15. IV.
Śniadanie w wagonie restauracyjnym, godz. 9 - ta Budapeszt przyjazd, przewiezienie do hoteli i pensjonatów, rozlokowanie w pokojach 3 i 4 - ro osob., dla małżeństw 2 - osobowych, obiad, po obiedzie zwiedzanie miasta autokarem: Skwer Wolności, Bank Narodowy, Pomnik Andrassyego, Parlament, Pomnik Kosstha, Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Rolnictwa, Buda, Wyspa św. Małgorzaty, Berlini-ter, Pomnik Semmelweissa, kolacja w hotelu.

Sobota 16.IV.
Śniadanie, obiad i kolacja w hotelu, przed obiadem zwiedzanie miasta: Pomnik Petofi, Katedra, Muzeum Narodowe, Hale Główne, Komora Celna, Most Franciszka Józefa, Łaźnie św. Gerharda, Pałac Królewski, Fortyfikacje Miejskie, Prezydium Rady Ministrów, Pomnik Honvedow, Kościół Koronacyjny, Baszta Rybaków, Pomnik św. Stefana, Most Wiszący Szecheny'ego, Węgierska Akademia Nauk, Pomnik Franciszka Deak.

Niedziela 17. IV.
Śniadanie, obiad i kolacja w hotelu, godz. 21.30 „Budapeszt w nocy" fakultatywna wycieczka autokarem, obejmująca zwiedzenie lokali nocnych Budapesztu, za opłatą zł. 25.—

Poniedziałek 18. IV.
Śniadanie w hotelu , o 11 - ej przewiezienie na dworzec , 12 - ta Budapeszt odjazd, obiad i kolacja w wagonie restauracyjnym, 23 - cia Kraków — przyjazd.

Cena udziału w wycieczce zł. 99.— obejmuje: 1) przejazd kolejowy w kl. III. Zebrzydowice — Budapeszt — Zebrzydowice, paszport zagraniczny i wizy, pobyt i utrzymanie w Budapeszcie, zwiedzania, przewidziane w programie, transport jednej walizki. Cena udziału nie obejmuje utrzymania w wagonach restauracyjnych, złożonego ze śniadania, obiadu i kolacji, które można otrzymać za dopłatą zł. 12.50, oraz fakultatywnej wycieczki „Buda-

peszt w nocy", za którą dodatkowa opłata wynosi zł 25.—. Dopłata do klasy II - ej wynosi zł. 45. —

Waluty. Każdy z uczestników wycieczki może zakupić na swoje potrzeby za pośrednictwem kierownictwa wycieczki Pengo 75.—(kurs 110.50 plus 3% PIR' u), za załatwienie walut pobiera się zł. 6.— Reflektujący na waluty winni zapotrzebować je równocześnie ze zgłoszeniem na wycieczkę.

Zapisy na powyższą wycieczkę przyjmowane będą do dnia 15 marca br. Przy zgłoszeniu należy nadesłać deklarację w/g podanego wzoru, oraz wpłacić zadatek w kwocie zł. 25.— Na deklaracji należy wyraźnie zaznaczyć czy się reflektuje na wycieczkę „Budapeszt w nocy", oraz na utrzymanie w wagonie restauracyjnym, jak również zapotrzebować potrzebną ilość Pengo. Zadatek należy wpłacać na konto czekowe P. K. O. Nr. 410.325 Stow. Rodzina Urzędnicza, Koło Administracji Szkolnej w Krakowie, a deklarację zgłoszeniową kierować na ręce p. Seweryna Szczepańskiego — Kraków, Wielopole 19, Kuratorium Okręgu Szkolnego. Celem wpisania na paszport zbiorowy każdy z uczestników winien złożyć w terminie do dnia 1. IV. pod wyżej wskazanym adresem następujące dokumenty: 1) legitymację służbową, lub dowód osobisty z poświadczonym obywatelstwem, 2) dwie fotografie, 3) zezwolenie właściwego Starostwa na wyjazd zagranicę (osoby, mieszkające w Krakowie składają tylko poświadczenie zamieszkania) 4) mężczyźni do lat 50-ciu książeczkę wojskową, oficerowie rezerwy zezwolenie PKU na wyjazd zagranicę. Zgłoszenie bez zadatku nie jest ważne.

D e k l a r a c j a.

Imię i nazwisko . . . . Zawód . . . .
Data i miejsce urodzenia . . . .
Imię ojca i matki . . . . Adres . . . . .
Niniejszym zgłaszam swój udział w wycieczce do Budapesztu w czasie od 14. IV. do 18. IV. Tytułem zadatku wpłacam jednocześnie zł. 25.—Zadatek nie podlega zwrotowi pozostałą należność za udział w wycieczce wpłacę do 1. IV. br.
Równocześnie zgłaszam udział:
1) na fakultatywną wycieczkę „Budapeszt w nocy" za . . . . .zł. 25.—
2) na utrzymanie w wagonie restauracyjnym — za . . . . .zł. 12.50
3) zgłaszam dopłatę do kl. II-giej . . . . zł. 45.—
4) zamawiam Pengo węg. . . . .

P o d p i s

Data . . . .
Wypełnić czytelnie — niepotrzebne skreślić.

Ogłoszenia

Konkurs.

Kuratorium Okręgu Szkolnego Lubelskiego ogłasza konkurs na stanowisko kierowników publicznych szkół powszechnych.

W powiecie tomaszowskim:

publ. szk. powsz. III stopnia nr 1 w Tomaszowie Lubelskim.
publ. szk. powsz. III stopnia w Komarowie.
„ „ „ II „ w Rogóźnie.

W powiecie hrubieszowskim:

publ. szk. powsz. III stopnia w Kryłowie.

O wymienione stanowiska mogą się ubiegać osoby, odpowiadające wymaganiom ustępu 1 art. 12 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia z dnia 9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. nr 104, poz. 873).

Pierwszeństwo — przy równych innych warunkach — będą mieli kandydaci z ukończonym Państwowym Instytutem Nauczycielskim lub Wyższym Kursem Nauczycielskim.

Podania z dołączeniem wyciągu z akt personalnych i odpisem arkusza spostrzeżeń — adresowane do Kuratorium Okręgu Szkolnego Lubelskiego w Lublinie, należy wnosić w drodze służbowej do Inspektoratu Szkolnego w Tomaszowie-Lubelskim w terminie sześciu tygodni od daty ogłoszenia konkursu, tj. od dnia 10 marca 1938 r. począwszy.

Konkurs.

Kuratorium Okręgu Szkolnego Lubelskiego ogłasza konkurs na stanowiska kierowników publicznych szkół powszechnych

w powiecie puławskim:

publ. szk. powsz. III stop. nr 3 w Irenie,
„ „ „ III „ w Kurowie,
„ „ „ III „ w Kraczewicach,
„ „ „ III „ w Markuszowie,
„ „ „ III „ w Nałęczowie,
„ „ „ III „ w Wilkowie,
„ „ „ II „ w Moszczance,
„ „ „ II „ w Płonkach,
„ „ „ II „ w Kamieniu
„ „ „ II „ w Niezdowie,
„ „ „ II „ w Trzcińcu,
„ „ „ II „ w Skrudkach.

W powiecie garwolińskim:

publ. szk. powsz. III stop. w Górznie,
„ „ „ III „ nr 1 w Łaskarzewie,
„ „ „ III „ nr 2 w Łaskarzewie,
„ „ „ III „ nr 1 w Rykach,
„ „ „ III „ w Życzynie,
„ „ „ III „ w Powiślu,
„ „ „ II „ w Puznówce,
„ „ „ II „ w Szymonowicach,
„ „ „ II „ w Pawłowicach,
„ „ „ II „ w Wilkowyi.

O wymienione stanowiska mogą się ubiegać osoby odpowiadające wymaganiom ustępu 1 art. 12 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia z dnia 9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. nr 104, poz. 873).

Pierwszeństwo — przy równych innych warunkach — będą mieli kandydaci z ukończonym Państwowym Instytutem Nauczycielskim lub Wyższym Kursem Nauczycielskim.

Podania z dołączeniem wyciągu z akt personalnych i odpisem arkusza spostrzeżeń—adresowane do Kuratorium Okręgu Szkolnego Lubelskiego w Lublinie, należy wnosić w drodze służbowej do Inspektoratu Szkolnego w Puławach w terminie sześciu tygodni od daty ogłoszenia konkursu, tj. od dnia 10 marca 1938 r. począwszy.

CENTRALNA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA
KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO LUBELSKIEGO W LUBLINIE

UL: PIERACKIEGO 1 M. 7 — TEL. 18.82.

Wyszedł już z druku II t. **Katalogu Centralnej Biblioteki Pedagogicznej Kuratorium Okręgu Szkolnego,** zawierający dzieła nabyte do księgozbioru w okresie od października 1933 r. do chwili obecnej. Katalog, zaopatrzony w **skorowidze** alfabetyczne autorów i **przedmiotowo-zagadnieniowe** dzieł, stanowi nieodzowną pomoc przy pracy samokształceniowej nauczycielstwa. **Cena 1 zł.**

Prawo korzystania z Biblioteki przysługuje nauczycielstwu wszelkiego typu szkół, słuchaczom Pedagogium i urzędnikom Kuratorium Okręgu Szkolnego Lubelskiego po opłacie 1 zł. na rok szkolny.

Zamiejscowi czytelnicy **wypożyczają** książki **indywidualnie** lub **zbiorowo. Abonament zbiorowy** można uzyskać po bezpośrednim lub listownym zgłoszeniu się do biblioteki kilku osób i zaznaczeniu na adres której ze zgłaszających się wysyłać książki.

Koszty przesyłki opłaca pożyczający tylko przy zwrocie książek.

Przy zwrocie książek wysyłanych pod adresem Centralnej Biblioteki Pedagogicznej **korzystają czytelnicy z 50% zniżki od opłaty pocztowej bez względu na ilość książek i wagę paczki.**

W tym celu należy wypełnić następujące warunki: Na paczce prócz dokładnego adresu Biblioteki, imienia i nazwiska oraz adresu nadawcy — napisać *„książki"* i *„zwykła"*. Na adresie zaś pomocniczym blankietu przekazowego w rubryce pt. zawartość paczki — napisać *„książki"*, a w rubryce następnej pt. rodzaj opakowania — *„zwykła"*. Na odwrotnej znowu stronie blankietu w rubryce pt. zarządzenia nadawcy — napisać imię, nazwisko i adres nadawcy. (Dziennik Taryf z dnia 23 XII 1936, Nr 16. Zarządzenie Min. Poczt. i Tel. z dnia 17. XII. r. § 1. p. 1936 4.).

Zgubiono świadectwo ukończenia 5 klas Publicznej Szkoły Powszechnej w Sokołowie Podl. wydane przez kierownictwo tejże szkoły w roku 1934 na nazwisko **Skomoruchy Stanisława.**

Zgubiono legitymację nr 246, wydaną przez KOSL. w Lublinie na nazwisko **Felburowej Stefanii.**

Zgubiono świadectwo ukończenia 7 kl. szkoły powszechnej w Wierzbie, pow. Zamość na nazwisko **Janiny Stropkówny.**

Zgubiono legitymację nr 18 wydaną przez Państw. Gimnazjum im. Staszica w Lublinie, ucznia klasy Ia, na nazwisko **Dzidy Ryszarda.**

Prenumerata: Roczna . . . . zł 5.— ; Półroczna . . . . zł 2.50
Numer pojedyńczy 50 groszy.

Ceny ogłoszeń: Cała strona . . . . zł 120.— ; Pół strony . . . . zł 70.— ; Ćwierć strony . . . . . . zł 35.—

Rękopisów Administracja nie zwraca. Konto P. K. O. 30.617.
Adres Redakcji i Administracji: Lublin, Kuratorium Okręgu Szkolnego.

Lubelskie Zakłady Graficzne właśc. Adam Szczuka—Lublin, Zamojska 12.